Poštnina plačana v gotovini.

Leto LXXII., št. 108 Ljubljana, petek 12. maja 1939 Cena Din 1.—

SLOVENSKI NAROD

Izhaja vsak dan popoldne izvzemši nedelje in praznike. // Inserati do 80 petit vrst à Din 2, do 100 vrst à Din 2.50, od 100 do 300 vrst à Din 3, večji inserati petit vrsta Din 4.—. Popust po dogovoru, inseratni davek posebej. // „Slovenski Narod" velja mesečno v Jugoslaviji Din 12.—, za inozemstvo Din 25.— // Rokopisi se ne vračajo.

UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO
LJUBLJANA, Knaflјeva ulica štev. 5
Telefon: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26.

Podružnice: MARIBOR, Grajski trg št. 7 // NOVO MESTO, Ljubljanska cesta, telefon št. 26 // CELJE, celjsko uredništvo: Strossmayerjeva ulica 1, telefon št. 65; podružnica uprave: Kocenova ul. 2, telefon št. 190 // JESENICE: Ob kolodvoru 101 // SLOVENJ GRADEC, Slomškov trg 5 // Poštna hranilnica v Ljubljani št. 10.351.

VAŽNI RAZGOVORI V RIMU

Obisk kneza namestnika Pavla služi poglobitvi prijateljstva z Italijo

RIM, 12. maja. br. Na križarki »Trieste«, na kateri je Nj. Vis. knez namestnik Pavle prisostvoval manevrom italijanske vojne mornarice v Neaplju, so se včeraj dopoldne in popoldne nadaljevali razgovori, ki jih je pričel že prejšnjega dne Nj. Vis. knez namestnik Pavle z italijanskimi državniki. Pri teh razgovorih so sodelovali: Knez namestnik Pavle, kralj Viktor Emanuel, ministrski predsednik Mussolini ter zunanja ministra dr. Cincar-Marković in Ciano. Kakor zatrjujejo poučeni krogi so se nanašali na vsa pereča mednarodna politična vprašanja.

Italijanski tisk še nadalje pripisuje obisku kneza namestnika Pavla največji politični pomen. Vendar listi v svojih komentarjih nič ne namigavajo, da bi se Jugoslavija sedaj priključila paktu proti kominterni. Splošno prevladuje vtis, da je imel obisk le ta namen, da se svečano potrdijo in poglobe prijateljski odnošaji, ki so se razvili med obema državama po sklenitvi beograjskega sporazuma. V Rimu štejejo miroljubno politiko Jugoslavije do njenih sosedov v osebno zaslugo knezu namestniku Pavlu, poudarjajo pa, da kljub ved no tesnejšim odnošajem, ki se razvijajo med Rimom in Beogradom, ni računati s tem, da bi se Jugoslavija zaradi tega odrekla prijateljstvu katerekoli druge države. Vesti, po katerih naj bi jugoslovenski knez namestnik Pavle obiskal Berlin istočasno, ko se bo tam mudil tudi italijanski kralj, v oficielnih krogih do sedaj ne potrjujejo.

Tudi v Berlinu zasledujejo potovanje kneza namestnika Pavla z velikim zanimanjem, vendar pa je v ospredju nemške pozornosti neko drugo potovanje, namreč obisk maršala Göringa v Španiji.

Novi parlament v Rumuniji

BUKAREŠTA, 12. maja. e. Priprave za izvedbo novega volilnega zakona so se že pričele. Društva in korporacije morajo do sobote dostaviti pravosodnemu ministru in apelaciji sestavo in cilj teh korporacij, kakor tudi volilno listo in kandidate, ki bodo pri volitvah zastopali te korporacije. Volilne listine morajo biti zaključene do 24. maja. 7. junija bo s kraljevim ukazom otvorjena skupna seja parlamenta in senata. Seja bo imela svečan značaj. Nato bosta parlament in senat izvolila predsedništvo, ki bo pričelo razpravo o poslovnem redu in kraljevi besedi ter bo ratificiralo kraljev dekret o otvoritvi zasedanja, ki se bo pričelo 9. junija. Hkrati bosta obe zbornici začeli proučevati zakone, ki jih bo predložila vlada. Mislijo, da bo razprava o teh zakonih potekla v zelo pomirljivem razpoloženju.

Majski ponovno pri lordu Halifaxu

Po informacijah londonskega tiska pogajanja povoljno napredujejo

London, 12. maja. e. Ruski veleposlanik Majski je imel včeraj popoldne dolg razgovor z lordom Halifaxom. Kakor piše »Evening Standard«, se angleško-ruska pogajanja razvijajo zelo povoljno. Obe vladi sta v prijateljskih razgovorih dosegli soglasje glede vzpostavitve skupne varnostne fronte. Sicer je res, da so dopisniki londonskih listov v Moskvi mišljenja, da zadnja Chamberlainova izvajanja niso razpršila vseh dvomov Rusije, ki je mnenja, da angleški odgovor ni dovolj v prilog ruski želji glede obojestranskih obveznosti za primer spora na vzhodu, vendar poudarjajo, da to ne more preprečiti sporazuma.

Moskovska vlada je izrazila željo, da se sestanek Društva narodov odgodi za nekaj dni. Zasedanje Društva narodov bi se moralo pričeti 17. maja. Rusija pa je zahtevala odgoditev, da bo sovjetski predstavnik, ki to pot predseduje, imel dovolj časa, da dospe v Ženevo. Rusijo bo zastopal v Ženevi Molotov ali pa njegov pomočnik Potemkin. Angleška in francoska vlada sta na to že pristali. Zasedanje Društva narodov je bilo odgodeno in se prične šele 22. maja.

O čem sta razpravljala Beck in Potemkin

Varšava, 12. maja. e. Merodajni poljski krogi ne dajejo nobenih obvestil o razgovorih poljskega pomočnika komisarja za zunanje zadeve Potemkina s poljskim zunanjim ministrom Beckom, vendar v krogih poljskih novinarjev zatrjujejo, da je imel ta sestanek prav poseben politični pomen, če se upošteva, da se je Potemkin razgovarjal z Beckom o svojih razgovorih in vtisih v Ankari, Bukarešti in Sofiji. V teh krogih tudi naglašajo, da Turčija, Bolgarska in Rumunija skupaj s Poljsko predstavljajo skupen naravni branik, ki gre od Baltskega do Črnega in Sredozemskega morja in ki se lahko upre vsaki ekspanziji. Dalje zatrjujejo v nekaterih varšavskih krogih, da je Potemkin razložil Becku ruski načrt o poroštvih Poljski. Smatrajo, da je ob tej priliki Potemkin z Beckom tudi razmotrival vprašanje odnošajev Poljske napram Rusiji v sedanji mednarodni situaciji. Končno zatrjujejo, da se sicer sedaj govori o pospešeni normalizaciji odnošajev.

Anglija je dala Rumuniji veliko posojilo in druge olajšave

da ji tako olajša položaj in jo podpre tudi na gospodarskem polju

BUKAREŠTA, 12. maja. e. Pogajanja med angleško gospodarsko delegacijo in rumunskimi vladnimi krogi so končana. Podpisan je bil sporazum, ki bo hkrati objavljen v Londonu in Bukarešti. Protokol je bil podpisan v zunanjem ministrstvu in predvideva celo vrsto raznih odredb, nanašajočih se na trgovinsko izmenjavo med obema državama in na normalizacijo trgovinskih odnošajev. Istočasno vsebuje specialne ukrepe za ustanovitev posebnih organizacij, namenjenih za okrepitev trgovine med Anglijo in Rumunijo. V obveščenih krogih pravijo, da so te določbe večinoma podobne gospodarskemu sporazumu, sklenjenemu med Nemčijo in Rumunijo. Hkrati predvideva ta protokol znižanje kurza funta šterlinga, da Anglija na ta način rumunskim gospodarstvenikom olajša nakupovanje v Angliji. Angleška vlada je obenem dala Rumuniji kredit 5 milijonov funtov šterlingov. Ta denar je na razpolago za nakup potrebnih proizvodov v Angliji. Rumunski vladi je prepuščeno, da porabi ta denar za nakup industrijskih potrebščin ali vojnega materijala, kakor ona to sama najbolj vé. S tem sporazumom se angleška vlada obvezuje, da bo od Rumunije kupila 200.000 ton pšenice po ceni na svetovnem tržišču Popolno besedilo teh določb bo redigirano v Londonu. Delegacija rumunskih strokovnjakov odpotuje danes v London, da sodeluje pri končni redakciji posameznih postavk.

Avstralija solidarna z Anglijo

Pomembne izjave avstralske vlade — Uvedba vojne obveznosti po angleškem vzorcu

SYDNEY, 12. maja. br. Avstralski zunanji minister in ministrski predsednik sta podala v parlamentu pomembne izjave, s katerimi se je avstralska vlada popolnoma solidarizirala z angleško v njenem prizadevanju za ohranitev miru in skupne obrambe svobodnih narodov proti vsakemu napadalcu. Zunanji minister je poudaril, da se je avstralska vlada prepričala, da angleška vlada in vlade prijateljskih demokratskih držav doslej niso storile ničesar drugega, kakor vse mogoče korake za obrambo proti napadom na njihove države. Če bi se kdaj Anglija spričo tega zapletla v kakšno vojno, bo Avstralija trdno stala ob njeni strani. V zvezi s tem je avstralski minister za narodno obrambo predložil poslanski zbornici dva zakonska načrta. Po prvem se bo ustanovil pri vojnem ministrstvu poseben oddelek za nadzorstvo nad produkcijo orožja in streliva in za izgradnjo vseh industrijskih panog, ki prihajajo v poštev za narodno obrambo v petih letih, po drugem se bo uvedel poseben register za vse vojne obveznike od starosti 18. do 65. leta, ki bodo v primeru vojne takoj mobilizirani.

Nov opomin iz Londona

LONDON, 12. maja. i. V Albert Hallu je bilo včeraj zborovanje ženske konservativne stranke, na katerem je govoril ministrski predsednik Chamberlain, ki se je dotaknil dogodkov v zadnjem letu, naglašujoč, da je Anglija dozdaj storila vse, da prepreči novo vojno, ki bi bila za Evropo katastrofa. **Glede Nemčije je poudarjal, da Anglija ne vodi nikake politike obkroževanja ali obkoljevanja Nemčije in da noče z njo tekmovati v oboroževanju niti v gospodarstvu, pač pa želi, da bi se razmere izboljšale. Sama je pripravljena sodelovati pri izpopolnitvi medsebojne trgovine, če bo tudi na drugi strani videla resno željo, da se vzpostavi zaupanje, ki je bilo tako močno omajano. Nikakor pa ne bo stala ob strani, če bo zopet prišla v nevarnost neodvisnost kake države. V Evropi ne more biti miru in varnosti vse dotlej, dokler narodi ne bodo prepričani, da se takih poskusov ni treba več bati.**

Posvet v Varšavi

VARŠAVA, 12. maja. AA. V kabinetu predsednika republike Moscickega so se vršila včeraj ponovno posvetovanja o poljski zunanji politiki. Posvetovanjem so poleg zunanjega ministra Becka prisostvovali maršal Rydz-Smigly, predsednik vlade general Skladkovski in podpredsednik vlade Kvjatkovski.

Poljska na vso moč utrjuje Gdinjo

GDANSK, 12. maja. g. Veliko vznemirjenje je izzvalo v Gdansku dejstvo, da se Poljska na vso moč pripravlja na obrambo svojih pravic. Ne samo da je poostrena kontrola v prometu z Gdanskim, so sedaj začeli Poljaki na vso moč utrjevati Gdinjo, kjer neprestano dovažajo topove, obalne baterije in druge vojne potrebščine. V Gdinji in okolici je tudi vse polno poljskega vojaštva. Iz tega sklepajo, da je Poljska trdno odločena zoperstaviti se vsaki samovoljni spremembi položaja Gdanska.

Francoski poslanik pri Molotovu

MOSKVA, 12. maja. br. Včeraj popoldne je imel odpravnik poslov francoskega poslaništva Palliard daljši razgovor s komisarjem za zunanje zadeve Molotovim. Razgovor se je nanašal na ruska pogajanja z Anglijo. Paillard je Molotova informiral o stališču francoske vlade.

Rusija odobrava pakt Anglije s Turčijo

LONDON, 12. maja. e. Diplomatski urednik Reuterja poroča: Angleško-turška pogajanja so bila zaključena s sporazumom v vseh vprašanjih. Pričakujejo, da bo kmalu prišlo do podpisa sporazuma. Tudi francoska vlada dela na tem, da zaključi podoben sporazum s turško vlado, lahko se pa zgodi, da pride do dvostranskega sporazuma. Kakor se doznava, je turška vlada razpravljala s Potemkinom o tem vprašanju in ob tej priliki je sovjetski pomočnik zunanjega komisarja izjavil, da ta sporazum tudi popolnoma ustreza Rusiji.

Visoki krediti za oborožitev Danske

Danski parlament je odobril dva zakonska osnutka, ki predvidevata skupaj 120 milijonov danskih kron (nad milijardo dinarjev) izrednih vojaških kreditov. Krediti bodo služili v glavnem za oskrbo z vojnimi zalogami ter za izboljšanje mornarice, zlasti pa za zavarovanje danskih ladij proti vojnemu riziku. Oba zakona stopita takoj v veljavo. Istočasno je bilo odobreno tudi pooblastilo za notranje posojilo v znesku 25 milijonov danskih kron, ki bo služilo za kritje povečanih izdatkov za nakupe raznih blagovnih rezerv za primer vojne. Finančni odbor parlamenta pa je v isti namen odobril dodatni kredit v znesku 3.7 milijona danskih kron.

Čehi pod protektoratom

»Narodni Listy« poročajo, da se vodijo pogajanja o reorganizaciji češkega narodnega sveta. Ko bo reorganizacija izvedena, bo izvoljeno novo predsedstvo.

Ravno tako namerava po vesteh tega lista vlada uvesti obvezno delo za vse moške do gotove dobe starosti. Ženske so izključene od obveznega dela. Zaenkrat bo delovna obveznost obsegala vse moške v starosti 18 do 21 let. Konec tega tedna bo dogotovljen nov zakon o Židih. Zakon je bil izdelan na podlagi strokovnega mišljenja narodnih gospodarstvenikov iz velike narodne zajednice. Zakon stremi za tem, da pri prenagli arizaciji Češke in Moravske ne bi nastale ovire v gospodarstvu.

V zvezi z novimi določbami državljanskega zakona bo v češkem in moravskem protektoratu okrog 170.000 ljudi izgubilo državljanstvo, med temi je 97.000 emigrantov. Število onih, ki žele optirati za protektorat, znaša okrog 100.000. Rok poteče do 30. junija.

Poleg tega se pripravlja ustanovitev večjega števila prisilnih otroških taborišč, v katerih bodo češko deco poučevali o nemških narodnosocialističnih teorijah.

Hčere nove Kitajske

Štirideset tisoč žensk v vrstah Čangkajškove vojske

»Hčere nove Kitajske« se imenujejo ženske in dekleta, ki se borijo aktivno v Čangkajškovi armadi. Njih število cenijo na 40.000, vendar pa so statistični podatki z Daljnega Vzhoda vedno precej negotova stvar. Teh »žensk v uniformi«, z bajonetom in puško vsekako ni mogoče prezreti, ker predstavljajo vendarle neki činitelj v kitajski armadi. Z gesli, plakati, z osebnimi pismi so jih spravili skupaj, in sicer iz vseh slojev prebivalstva, iz bogatih trgovskih hiš, iz krogov akademske mladine, iz kmečkih hiš in iz krogov proletarijata. Te »hčere nove Kitajske« na vsak način niso več aziatske ženske, odložile so vso ponižnost in podrejenost, ki azijske žene označujeta.

Kitajska je odprla prvo šolo aktivne vojne službe za ženske. Tu morajo živeti kakor moški vojaki. Če naj opravljajo službo na fronti, naj se zanjo tudi po vseh predpisih pripravijo in izvežbajo. Ta čas razpolaga Čangkajšek s štirimi vojašnicami za ženske in vedno znova se te zgradbe polnijo iz neizčrpne človeške zaloge rumenega carstva. Evropci v ta poslopja nimajo dostopa, kvečjemu če imajo posebne »zveze«.

Kakor siv kolos iz predpotopne dobe stoji vojašnica, brez vsakega arhitektonskega okrasa. Pred vrati stoji straža, dve mladi dekleti v sivo zeleni uniformi, toda v krilu, ne v hlačah. Kitajke, ki nosijo v vsakdanjem življenju tako rade hlače, dajejo kot vojaki prednost krilu. Straža ima puške starega kalibra z nasajenim bajonetom. Lasje so na kratko prirezani in tičijo pod čepico z nohtom, pričeske so enotne, vsaka ondulacija, vsaka individualna priredba je strogo prepovedana. Pri pozdravu s puško se skladajo vsi prijemi popolnoma — dosti bolje nego pri večini moških vojakov. »Hčere nove Kitajske« jemljejo svojo stvar resno.

Na dvorišču vojašnice stoji skupina žensk v telovadni obleki, z belimi srajcami kratkih rokavov in staromodnimi širokimi hlačami. Enorok častnik s kopico odlikovanj na prsih jim zapoveduje. Sonce žge tako, da more Evropec komaj dihati, toda azijske ženske so žilave in vzdržijo po več ur v suhi vročini. Vse imajo stereotipni smehljaj okrog ustnic.

Druga skupina sedi v neki dvorani pri teoretskem pouku, okrog častnika, ki razlaga taktična vprašanja V drugem prostoru ima častnik, ki sedi v vozičku, ker mu je letalska bomba odtrgala obe nogi, poseben tečaj: ta uči petorico žensk, ki so jih izbrali zavoljo posebne razumnosti. Učijo se za špionažno službo Dve sta dijakinji, ena je trgovska hči iz Siama, četrta je bila baje nekoč učiteljica, a peta je služila v nekem baru. Njih vežbanje in učenje je najstrožje od vseh. Ne gre samo za popolno vojaško izobrazbo, temveč tudi za izpite v tujih jezikih, za reševanje šifer, umetnost lepotičenja in oblačenja, sploh za vse, kar spada v vohunsko obrt. Vse so prepričane, da se igrajo s smrtjo, toda zapisale so se tej obrti in nosijo posledice z azijskim stoičnim mirom.

Četa deklet odhaja na vojaško vežbo zunaj. Oblečene so po predpisih, na glavah imajo široke slamnike, ki so zoper letalske napade maskirani z zelenimi listi, opremo izpopolnjujejo nabojnica, steklenica za vodo, zavita odeja, bajonet in samokres, na ramah pa staromodna puška. Te ženske imajo že pet ur pouka za seboj, med temi dve uri telovadbe na žgočem soncu, a sedaj prihajajo na vrsto še štiri ure zunanje službe — in vendar ni videti na njih nobenega znaka utrujenosti. Evropska ženska bi kaj takega ne vzdržala. Pri tem pa je prehrana izredno skromna, da ne rečemo slaba. Čangkajškove armade nimajo denarja. S kakšnimi 48 kitajskimi dolarji, to je približno 380 Din na dan se mora nasititi 400 Amaconk. Jedo samo riž, črni fižol, čaj in nekaj svinjske masti. V nedeljo dobe malenkost mesa in vodnih dinj kot poseben priboljšek. Evropa ne more razumeti, s kako malo hrane vztraja Azijec, ne da bi izgubil kaj zmogljivosti.

»Hčere nove Kitajske« se morajo vsak dan vežbati deset ur v vojni službi. Obzirov ni nobenih, kdor se je prostovoljno prijavil, se je zapisal vojnemu rokodelstvu z dušo in telesom. Povprečna starost ženskih vojakov je 20 let, toda med njimi so dekleta s 16 leti in ženske s 45. Starejše so pogostoma vojne vdove ali žene, ki so jim može tudi na fronti. !

Politični obzornik

Naša vojska

Vojska? Kaj je vojska? To je organizirani, za vsak slučaj pripravljeni, svobodni in sposobni narod, to je organsko povezani klobčič junaških mišic, poverjen modremu in izkušenemu vodstvu. To je narodna obramba, ki se je udeležujejo vsi po svoji sposobnosti in pripravljenosti. To je moč in čast nacije, smotrno organizirane, ki se ji zaupajo najvažnejše naloge v usodnih trenutkih, a takšni trenutki v zgodovini našega naroda niso posebno redki. Ali je potrebno, da si predložimo vprašanje: Imamo li mi tako vojsko, to je ima li naš organizirani narod te moralne kakovosti, tako potrebne za svojo osebno varnost? Z drugimi besedami: Smemo li zaupati sebi? Brez premišljevanja: Imamo in smemo. Imamo jih in imeli smo jih tudi takrat, ko so našo pot skozi zgodovino določevale druge, nam sovražne sile. Poglejmo v zgodovino! Bojnim naporom našega naroda se imamo zahvaljevati, da je bil ves Balkan tik po velikem preseljevanju narodov etniško poslovanjen. Isti ti napori so stvorili najprej Ljudevita Posavskega, potem kneza Trpimira in kralja Tomislava, staro Zeto in Samuilovo slovansko carstvo. Sijajni uspehi Nemanjićev so tekisto vezani z veliko vojno močjo našega naroda. Vsak del našega naroda je imel tekom zgodovine svoje vojne plime in oseke, osredotočene edino na to, da se očuva last te lepe zemlje in svobodno dihanje pod našim toplim solncem. Kosovski dogodek, ki je v vojaškem smislu pomenjal poraz, je ves naš narod pojmoval kot neizogibnost, diktirano po višji sili... Potem ona uporna borba, trajajoča dva polna veka, ki je imela svojo zaključno fazo v srbskem ustanku pod Karadjordjem. Od tega časa se je naš narod začel ponovno državotvorno in vojaško organizirati, a posledice so bile: najprej integralna zasedba vseh pokrajin na Balkanu, kjer prebivajo Jugosloveni. Ako je torej kak narod tekom svoje zgodovine imel dovolj prilike pokazati svoje vojaške vrline, je bil to naš narod. Nikoli agresiven, nikdar grdo slavohlepen, brez trohe napadalskih namenov v sebi, on je stopal po poti svoje slave v častni borbi in to samo takrat, kadar je bil primoran v to. Narod kmetičev je umiral, čuvajoč svoje njive in dobrave. A kot zmagovalec je ostal nosilec božje misli, človek... Nacionalna varnost torej ne more priti v nevarnost spričo take kakovosti duha in spričo takšne moči, kakršno predstavlja naš oboroženi narod, naš mezinče, naša vojska!«

Akademija znanosti v Moskvi in slovanstvo

Akademija znanosti v Moskvi je osnovala slovansko sekcijo za proučevanje zgodovine in kulture slovanskih narodov. Na čilu te sekcije stoji Vladimir Pičet, ki opisuje v vladnem glasilu »Izvestiji« neprilike, s katerimi so se morali boriti ruski slavisti, predno so dosegli, da je bila osnovana ta slovanska sekcija. Na čelu akademije takoj po revoluciji je bil znani ruski zgodovinar M. Pokrovskij. Ta je bil pristaš tako zvane bizantinske šole, zato je bil nasprotnik, da bi akademija ustanovila poseben oddelek za proučevanje slovanske zgodovine in kulture. Tako se je mogło zgoditi, da so imele pač Francija, Anglija in druge zapadne države na svojih vseučiliščih posebne slovanske stolice in na akademijah znanosti posebne oddelke za proučevanje slovanske zgodovine in kulture, da je imela celo Amerika katedre za rusko in slovansko zgodovino, ni pa imela kaj sličnega sovjetska Rusija, ki je vendar kulturno in zgodovinsko močno povezana z ostalimi slovanskimi narodi. Ruski slavisti so kazali na to sramoto in opozarjali na to, da je imela od nekdaj in da ima še danes ruska literatura močan vpliv na književnost ostalih slovanskih narodov, saj so vsi ruski klasiki prevedeni na ostale slovanske jezike, in da je ruska zgodovina zlasti zadnjih sto let tako tesno povezana z žitjem in bitjem slovanskih narodov, da si ni mogoče misliti, da bi se moglo proučevati rusko zgodovino in kulturo, ne da bi se pri tem uvaževalo na primer poljsko, srbsko in bolgarsko zgodovino. Končno se je ruskim slavistom vendarle posrečilo prebiti led in prepričati merodajne kroge, da je ustanovitev slovanske sekcije v Akademiji znanosti v Moskvi nujno potrebna ne samo v interesu vede, marveč v interesu ugleda Rusije pred slovanskim in ostalim svetom. Tako je bila končno ta sekcija osnovana. Sekcija je že pričela z delom. Na razpolago ji je bila dana knjižnica »Slavjanske komisije«, ki obsega že sedaj 10.000 knjig raznih slovanskih jezikov in raznih strok. Kot prvo svojo nalogo si je nadela sekcija, da si preskrbi vsa večja znanstvena dela in časopise, ki so v zadnjih 10 do 15 letih izšli v posameznih slovanskih jezikih. Največjo pozornost hoče slovanska sekcija posvetiti zgodovini in kulturi južnih Slovanov, predvsem pa hoče proučiti revolucionarne pokrete v preteklosti med slovanskimi narodi. — Kakor vidimo, se Rusija polagoma vrača na stara pota, kar bo v korist njej pa tudi vsemu slovanstvu.

Inserirajte v „Sl. Narodu"!

Obnova Mestnega in Starega trga

Dela, ki jih močno ovira deževno vreme, so preračunjena vsaj na dva meseca

Ljubljana, 12. maja

Ljubljančani menda še nikdar niso pokazali toliko potrpežljivosti, če so jim kje razkopali in zaprli cesto, kolikor imajo sedaj uvidevnosti in mirno prenašajo, ko je dohod do njihovih hiš in trgovin res težaven, dovoz do nekaterih hiš pa sploh popolnoma nemogoče. Samo malo je treba opazovati gledalce in nastaviti uho, pa že slišite izraze zadovoljnosti in celo pohvale, kako to zares potrebno delo nenavadno naglo napreduje in bo najbrž precej prej končano, kakor je bilo naznanjeno.

V soboto bo šele tri tedne, odkar je mestni tehnični oddelek pričel z deli in so delavci najprej razkopali Mestni in Stari trg do 3 m globoko za kanale. Odstranili so že vse stare zidane kanale in sedaj so deloma na drugem prostoru že novi kanali z betonskimi cevmi. S tem v zvezi so napravljeni tudi novi kanalski priključki na hiše. Delo je bilo zelo težko zaradi ožine Starega trga, ker ni bilo mogoče sproti odvažati izkopanega kamna in prsti. Za plinsko napeljavo je bilo treba izkopati druge globoke jarke, a sedaj je nova plinska napeljava že položena od magistrata do Sv. Jakoba trga. Poleg teh med seboj popolnoma ločenih del so bili pregledani tudi vsi vodovodni odcepi in odstranjeni vsi stari kabli električne razsvetljave, da je bilo torej ponekod treba trikrat kopati jarke in jih spet trikrat zasipati na najtesnejšem prostoru. Vendar si pa delavci med seboj niso delali napote, ker je bilo delo res smotrno razdeljeno. Prvič so namreč taka dela, kjer je zaposlenih več mestnih podjetij in odsekov, pod vrhovnim vodstvom enega samega inženirja ali režiserja del.

Na Mestnem trgu so že na debelo nasuli gramoza in ga sedaj valjajo, da bo tlak iz drobnih granitnih kock ležal na zanesljivi podlagi. Kocke bodo pozneje zalite z asfaltom.

Od Hamanna dalje poglabljajo cestišče čez vso širino Mestnega in Starega trga ter so že navozili debelega podpeškega lomljenega kamna in pričeli z njim utrjevati cestišče. Na ta debeli kamniti temelj nasujejo gramoza, ga potresejo s peskom, nato pa to podlago zvaljajo in nanjo polože droben granitni tlak in tramvajske tirnice. Omeniti moramo, da je razrahljani tramvaj sedaj že hudo ropotal, ker je bil brez temelja položen kar na cesto. Odslej bo tramvaj tekel po trdnem, kamnitem temelju in po novih tirnicah skoraj brez ropota.

Mokro vreme zelo zavlačuje dela, saj ni mogoče vsega delati niti tedaj, ko ni dežja. Pravkar spet zasutega in razmočenega cestišča namreč ni mogoče povsod zasipati in utrjevati, ker bi se kamenje in gramoz pod težkim valjarjem pogreznilo pregloboko v mehka tla.

Če bo deževje še trajalo in oviralo dela, o sv. Rešnjem telesu pač še ne bo mogla procesija po Mestnem trgu, kar pa skoraj lahko pričakujemo, po dosedanji naglici dela sodeč, o res lepem in suhem vremenu. Upoštevati seveda moramo, da so dela preračunjena vsaj na dva meseca in so bili tako obveščeni tudi prebivalci Mestnega in Starega trga ter so pripravljeni na potrpljenje in uvidevnost tudi še polnih 14 dni po sv. Rešnjem telesu.

Zadnja pot Toneta Križnika

Pogreb v Žužemberku in Ljubljani je pokazal, koliko prijateljev je imel pokojni

Vič, 12. maja

Naš dragi starosta brat Tone Križnik, ki je nenadoma umrl zadet od kapi v Žužemberku, je nastopil včeraj popoldne svojo zadnjo pot. Od spoštovanega in priljubljenega staroste se je poslovil včeraj malone ves Žužemberk. Ob 13.30 je starokatoliški župnik br. Ferdo Lavrinc blagoslovil pred hišo žalosti krsto in se v krasnih, v srce segajočih besedah poslovil od svojega sobrata, jugoslovenskega nacionalista in Sokola. Nobeno oko ni ostalo suho ob teh lepih besedah. Po opravljenih molitvah se je razvil skozi Žužemberk dolg žalni sprevod, kakršnega Žužemberk še ni videl. Za križem so nosili krasne vence, ki so jih poklonili svojemu nepozabnemu starosti žužemberški Sokoli in prijatelji, za sokolskim praporom so se uvrstili Sokoli z naraščajem in deco ter s praporom na čelu, za župnikom br. Lavrincem so peljali v avtofurgonu krsto, za njo pa je šla vsa skrušena pokojnikova družina in sorodniki in nepregledna množica tržanov, zastopniki uradov itd. Povsod koder je šla žalna povorka so ljudje tvorili špalir in se s tugo v srcu poslavljali od dobrega tovariša, prijatelja in Sokola. Na občinski meji se je pogrebna povorka ustavila. Pred krsto je stopil podstarosta društva br. Emerik Ločnik, ki se je v pietetnih besedah poslovil od svojega staroste. Orisal je pokojnega brata Toneta kot zvestega in marljivega starosto, ki ga bo društvo težko pogrešalo. Povsod koder je služboval, se je z vsem srcem oklenil jugoslovenske in sokolske ideje, ki ji je kljub težkim časom ostal zvest do svoje prezgodnje smrti. Vsi navzočni so zaklicali br. starosti zadnji sokolski »Zdravo!«, sokolski prapor pa se je zadnjič sklonil v slovo in avtofurgon je odpeljal nepozabnega brata starosto proti Ljubljani, kjer je bil ob 17. pogreb na viško pokopališče.

Pri stari mitnici na Tržaški cesti se je zbralo lepo število pokojnikovih prijateljev in znancev. Prišli so viški Sokoli v kroju s praporom, da spremijo svojega rojaka do prezgodnjega groba. Po kratki molitvi je krenil žalni sprevod po Tržaški cesti na viško pokopališče. Za križem so nosili viški Sokoli krasen venec žužemberškega Sokola, za praporom in deputacijo Sokola v kroju so se zvestili člani, članice in naraščaj v meščanski obleki z znakom. Za venci je korakal župnik br. Ferdo Lavrinc s spremstvom, za krsto pa globoko užaloščena rodbina, starši, prijatelji in nekateri stanovski tovariši. Žalni povorki so se med potjo priključili še drugi Vičani, v lepem številu tudi stanovalci iz naselja Brdo in Vrhovce. Pri vhodu na viško pokopališče je opravil župnik br. Lavrinc pogrebne molitve, potem pa so prenesli krsto do svežega groba med ihtenjem užaloščene vdove, hčerke in sorodnikov. Ob odprtem grobu se je po molitvah poslovil od dragega sobrata, nacionalista in Sokola župnik br. Lavrinc, kar je zbudilo med pogrebci, ki so videli prvič na Viču starokatoliški pogrebni obred, zelo globok vtis. V srce segajoče besede narodnega svečenika so ganile vse navzočne in skoro nobeno oko ni ostalo suho. Govor starokatoliškega župnika je zbudil med Vičani splošno odobravanje in najrazličnejše komentarje. V imenu viškega Sokola se je v lepih besedah poslovil tajnik br. Janez Horvat in mu zaklical v slovo sokolski »Zdravo!«. Globoko se je sklonil prapor nad svežo gomilo, potem pa so grude zasule grob nepozabnega nacionalista in Sokola br. Toneta Križnika, ki ga bomo ohranili v lepem in trajnem spominu. Počivaj mirno, dragi brat Tone v domači zemlji!

—at.

Z Jesenic

— **Sportne vesti.** Nogometno moštvo SK Bratstva odpotuje v nedeljo 14. t. m. v Maribor na revanžno srečanje s ISSK Mariborom za naslov prvaka LNP. Moštvo Bratstva, ki je minulo nedeljo izgubilo prvo finalno tekmo z Mariborom, se je za revanžno tekmo dobro pripravilo in fantje pravijo, da bodo to nedeljo zopet tako zaigrali, kot so nedavno proti Čakovcu in tako izravnali neugodni nedeljski poraz. Na Jesenicah se bo vršil v nedeljo tradicionalni izmenski tek okoli mesta za prehodni kip S. K. »Borec«, ki ga sedaj brani SK Gorenjec in bi v primeru nedeljske zmage trajno prešel v njegovo last. Pričakuje se izredno zanimiva in napeta borba med štafetama Gorenjca in Bratstva, posebno še, ker bodo v obeh skupinah nastopili mlajši tekači. Pričetek teka bo ob 11. uri dopoldne. Ob 15. uri se bo na igrišču Bratstva pričel medklubski lahkoatletski miting, ki obsega teke na 100, 200, 1500 in 5000 m, mete diska in kopja, skoke v vis, dalj in troskok ter štafeto 4×100 metrov. Na mitingu bodo nastopili poleg starejših tudi mlajši lahkoatleti jeseniških klubov, ki bodo prvič na medklubskem tekmovanju pomerili svoje sile in sposobnosti. Obeta se huda in zanimiva borba za prvo mesto. Za tekme vlada veliko zanimanje med vsemi prijatelji sporta. Pridite vsi, vstopnina je malenkostna.

Gasilski praznik na Javorju

Javorje, 12. maja

Javorje nad Litijo so mična vas, ki vežejo dolenjsko stran z Zasavjem. Mnogi ljubljanski izletniki radi hodijo tja na izlet. Po dolenjski železnici se odpravijo z doma, nato pa se vrnejo po savski dolini domov v Ljubljano.

Ker imajo Javorje tako ugodno lego, se najlažje sestanejo razna društva. Prav zato so se zbrali v nedeljo 7. t. m. gasilci iz vsega okraja. Od vseh strani so prihajali peš, s kolesi, na vozovih, nekaj skupin pa je prišlo tudi z avtomobili. Največ gasilcev je prišlo prejšnjega dne. Od tem je prišlo tudi župno vodstvo s starešino g. Dolinarjem iz Kresnic. Pri litijskem moštvu je bil zbor nekaterih gasilskih čet. V... zbor gostom je igrala godba.

Po prihodu gasilskih čet ej bila maša, ki jo je daroval javorski župnik g. Tomaž Javornik. Potem se je začela gasilska proslava z govori funkcionarjev. Navzoče gasilce ki jih je bilo nad 200 v krojih, so seznanili tudi z najnovejšimi odloki in okrožnicami. Gasilstvo je imelo tudi redovne vaje.

Potem se je pričela gasilska proslava sv. Florijana. Vreme se je ves čas držalo bolj kislo. Kasneje pa je začelo pršiti. Škoda, da ni bilo lepega vremena. Številni gasilski izletniki, ki so prišli k nam od blizu in daleč — poln avto gasilcev je prispel tudi iz Medijske doline z meje našega okraja — bi imeli potem še več od našega lepega kraja.

SPORT

Gorske hitrostne dirke

I. Gorenjski moto-klub v Kranju razpisuje gorske hitrostne dirke na planino Sv. Križ nad Jesenicami dne 21. maja. Prireditelj: I. Gorenjski Moto klub Kranj. Proga: 4000 m. Start pri Čuferju — cilj pri Kopišarju. Start: Stoječi v presledkih dveh minut. Pravico nastopa imajo vsi člani klubov verificirani v M. S. K. J. Tekmuje se po sportnem pravilniku Saveza Moto klubov Kraljevine Jugoslavije. Motorna vozila morajo tem predpisom odgovarjati in biti opremljena z dvema nezavisnima hitro delujočima zavorama.

Razpored: 1. Turni motorji do 250 ccm, 2. turni motorji do 350 ccm, 3. turni motorji nad 350 ccm, 4. sportni motorji do 350 ccm, 5. sportni motorji nad 350 ccm, 6. prikolice splošno.

V primeru samo dveh prijav za kategorijo ista odpade, ter ima vozač pravico do dveh startov v naslednji višji kategoriji, sicer je start šibkejših strojev v višji kategoriji dovoljen samo enkrat. Ocena se vrši na podlagi prevoženega časa v posameznih kategorijah. Prijave se sprejemajo pismenim potom ob točni izpolnitvi priložene prijavnice in položitvi din 10 za prijavnino. Zaključek prijav je 17. maja. Prijave sprejema I. Gorenjski moto klub v Kranju in Levičnik Milan, juvelir na Jesenicah.

Darila so častna in praktična. Nagrad je dvajset in sicer so večinoma pokali, srebrne doze, olje v kanticah in druga praktična darila. S to dirko je zvezana tudi dopoldanska kolesarska dirka in sicer podoseka I. Gorenj. moto kluba. Dirka bo od Kranja do Jesenic s ciljem ob ca 11. uri pred jeseniškim kolodvorom.

Pregled motornih vozil se izvrši 1 uro pred startom. Motorna dirka se prične ob 14.30 uri. Nagrade dobi najboljši vozač I. Gorenj. motokluba, oni ki doseže najboljši čas dneva, in za vsako kategorijo posebej prvi trije najboljši vozači.

Vozila, katera ne bodo odgovarjala pravilniku se ne pripustijo k startu. Prireditelj I. Gorenjski Moto klub odklanja vsako odgovornost za poškodbe oseb ali imetja, ki bi se med dirko pripetile. Tekmovalci se morajo brezpogojno pokoravati odredbam vodstva dirke. Pritožbe se morajo predložiti pismenim potom 30 minut po dotični izvršeni točki vodstvu dirke. Proti razsodbi razsodišča ni priziva. Čas treninga se bo prijavljenim vozačem pravočasno objavil. Vodstvo dirke si pridržuje pravico spremembe tega razpisa, v primeru nezadostnih prijav pa dirko preložiti ali pa opustiti. Vodstvo tekmovanj.

Kosti bi požiral pred smrtjo

Nenavadno rotenje pred sodniki v dokaz nedolžnosti
Po sedmih letih pride vse na dan

Ljubljana, 12. maja

Alojz Vončina iz Lokavca je pred petimi leti pribežal v našo državo in je v teh petih letih živel največ v kaznilnicah. V Italiji je bil tudi večkrat obsojen. Spomin ga je zapustil, ko ga je predsednik senata g. Rajko Lederhas izpraševal, kolikokrat je bil že kaznovan. V kazenskem listu, ki so ga poslale našemu sodišču italijanske oblasti, je bilo naštetih precej hudih kazni, a Vončina je tajil, da bi bil kdaj že kaznovan. Polagoma se mu je spomin vračal. Nekaj mesecev je naposled priznal s pripombo, da tam v Italiji zapišejo v kazenske liste, kar se jim ljubi. Sicer je pa priznal vlomne tatvine, zaradi katerih se je moral to pot zagovarjati pred senatom. Samo tatvino večje količine slanine, ki je izginila nekemu posestniku na Gorenjskem, ni priznal. Teden dni pred tatvino je Vončina beračil v okradenčevi hiši. Na dan tatvine je bil pa zopet v vasi. Spoznali so ga po veliki brazgotini, ki jo ima Vončina na čelu. Na svojevrsten način je Vončina rotil sodnike, da je gledе tatvine slanine nedolžen. S povzdignjenim glasom je izjavil: Če je to res, da sem ukradel slanino, daj v zadnji uri požiram kosti svoje pokojne matere! Marsičesa se obtoženci domislijo, stokrat hočejo priseči pri vsem, kar jim je najsvetejše, vraga kličejo, ki naj jih pri priči odnese, če ni resnica, kar zatrjujejo, a kosti svoje pokojne matere ni bil doslej še nihče pripravljen požirati v poslednji uri.

Več velikih vlomov je Vončina torej priznal, tako vlom v vilo dr. Luckmanna v Spodnjih Pirničah in vlome pri več posestnikih v Novih Jaršah in v Tomačevem. Branilec po uradni dolžnosti dr. Lulik je prav ganljivo prikazal usodo svojega klijenta, ki je zašel na pot zločina kot žrtev razmer. Državni tožilec je predlagal, naj sodišče izžene Vončino po prestani kazni iz naše države. Senat je Vončini prisodil tri leta robije in izgon iz naše države. Glede slanine je bil Vončina oproščen. Premalo je bilo dokazov, da je ukradel tudi slanino, ne glede na rotenje z zadnjo uro in materinimi kostmi. Fant bo izgnan iz države, ko bo odsedel robijo, in s tem se bo začelo novo poglavje njegovega zgrešenega življenja. Izgnali ga bodo v Nemčijo, kajti tja je pristojen, čeprav ni bil nikoli v Nemčiji. Vončina je izjavil, da se mu zdi kazen previsoka in da se bo pritožil tudi zaradi odločbe o izgonu.

PO SEDMIH LETIH PRIDE VSE NA DAN

Dne 6. junija l. 1932, torej pred sedmimi leti je v Veliki Lašni pogorela stara hišica, ki jo je lastnica Marija Hvastja, žena železniškega delavca, prej nekoč zavarovala pri dveh zavarovalnicah za 500, oziroma za 5000 din. Požigalca ni bilo mogoče izslediti. Marija Hvastja je dobila od obeh zavarovalnic polovico zavarovalnine. Leta so tekla in nihče ni več mislil na pogorelo bajto. Šušljalo se je sicer po vasi, da je nekdo bajto zažgal in da je imel pri tem določen namen, a orožniki niso mogli ugotoviti, da bi bila lastnica v zvezi s požigalcem.

Po sedmih letih pa pride vse na dan, pravi pregovor, kakor pride po sedmih letih vse prav, kakor pravijo naše dobre gospodinje. V hiši Marije Hvastje so se nekaj sprli in eden izmed domačih je iz maščevanja povedal nekomu, da je Marija Hvastja najela požigalca, da bi dobila zavarovalnino.

Obtožnica je dolžila čevljarja Franca Benedika iz Novih Jarš, da je bajto zažgal na prigovarjanje Marije Hvastje, njen sin Lugovik pa je najetemu požigalcu, ki se v okolici Stožic ni spoznal, pokazal, kje hiša stoji. Benedik je priznal, da ga je Hvastja pregovorila, naj hišo zažge, Ludovik je priznal, da je Benediku pokazal, kje je hiša. Marija Hvastja pri razpravi ni bila navzoča, ker je med tem obolela. Zagovarjati se bo morala pred sodniki, ko bo ozdravila. Benediku je senat prisodil 3 mesece strogega zapora in 120 din denarne kazni, Ludoviku pa mesec dni zapora, obema pa pogojno, ker sta bila pred 7 leti še mladoletna in ju je Marija Hvastja pregovorila h kaznivemu dejanju.

PONAREJENI KOVANCI POD POSTELJO

Delavec Lovrenc Rustijan je bil neko nedeljo na obisku pri tovarišu delavcu M. Pavcu. Rustijan je potegnil Pavčev škorenj izpod postelje, tedaj pa se je zakotalil proti njemu 50 dinarski kovanec. M. Pavc je tovarišu nato rekel, da je kovanec ponarejen in ima takih še pet pod posteljo. Potem sta tovariša nekaj mešetarila med seboj, Rustijan je Pavcu obljubil menda sto neponarejenih dinarjev, če se mu posreči ponarejene kovance spraviti v promet. Dva je res spravil v promet, a so ga razkrinkali. Pavc se je zagovarjal, da ni Rustijanu rekel, naj vzame ponarejene kovance in jih spravi v promet. Že v preiskavi je Pavc povedal, da je dobil ponarejene kovance od nekega delavca. Ta delavec je pa dobil kovance od nekega neznanca. Sodniki malega kazenskega senata so verjeli, da se je tako zgodilo s ponarejenimi kovanci, kakor je izpovedal Rustijan, ker so tudi druge okolnosti potrjevale izpoved. Oba sta bila spoznana za kriva in obsojena vsak na 4 mesece strogega zapora. Kazen sta sprejela.

Iz Celja

—c **Vojaško godbo** je dobilo te dni Celje. K nabavi instrumentov je prispevala mestna občina. Tako je izpolnjena dolgoletna želja celjskega prebivalstva, da dobi 39. pešpolk svojo godbo, ki je velika pridobitev za Celje.

—c **Razmere na delovnem trgu.** Pri celjski borzi dela se je od 1. do 10. t. m. na novo prijavilo 74 brezposelnih, delo je bilo ponujeno za 20 oseb, posredovanj je bilo 14, odpotovalo je 30, odpadlo 39 oseb. Dne 10. t. m. je ostalo v evidenci 678 brezposelnih (615 moških in 63 žensk) nasproti 687 (621 moškim in 66 ženskam) dne 30. aprila. Delo dobijo 4 hlapci, po 1 krojač, kovač in čevljar, 5 kuharic, 4 služkinje, 3 kmečke dekle in 1 postrežnica.

—c **Roparski umor v Megojnicah pri Grižah pred razjasnitvijo?** Pred tremi leti je bil izvršen v Megojnicah pri Grižah zverinski roparski umor, ki je kljub prizadevanju oblasti, da izslede storilca, ostal vse do danes nepojasnjen. Takrat so našli starega posestnika Antona Golavška v njegovem vinogradu umorjenega in oropanega. Morilec mu je bil zvezal roki na hrbtu z žico in mu zdrobil lobanjo. Pred kratkim pa je padel na nekega posestnika v Megojnicah sum, da je umoril Golavška. Omenjeni posestnik se je bil namreč ob neki priliki zarekel, tako da so začeli ljudje govoriti, da je on morilec. Orožniki so posestnika aretirali in izročili okrožnemu sodišču v Celju. Posestnik se je pri zaslišavanju zapletel v protislovja, poleg tega pa ga obremenjujejo tudi številne priče, ki so bile zaslišane v zvezi z umorom in aretacijo.

—c **Umrl je** v sredo v celjski bolnici 85 letni občinski revež Jakob Fajs od Sv. Ožbolta pri Ponikvi, na Dobrovi pri Celju pa je umrl poldrugo leto stari kamnosekov sinček Milan Petek.

ŠAH

Prvenstveni turnir ŠK Triglava

Letošnji prvenstveni turnir šah. kluba Triglava je trajal tri mesece in se ga je udeležilo skupno 15 igralcev. Turnir je bil razdeljen v splošni, glavni in finalni turnir. Splošnega turnirja se je udeležilo 10 igralcev, večinoma mlajših članov, ki si še niso priborili prvorazrednosti. Potrebno število točk in pravico do igranja v glavnem turnirju so dosegli: Crnivec, Pavlin, Pohar, Škof in Vrhunc. V naslednjem glavnem turnirju je nadpolovično število dosegljivih točk doseglo samo 5 igralcev, ki so nato odigrali še med seboj finalni turnir.

Končni rezultat letošnjega prvenstva je naslednji: I. mesto in naslov prvaka za leto 1939 je obdržal Julij Erker s 7 in pol točk (od 11 dosegljivih), 2. in 3. mesto si delita Tone Pograjc in Elko Lukič s 6 in pol, 4. Marjan Tičar s 5 točk, 5. Rudolf Senčar s 4 in pol, 6. Rudolf Pavlin z 3, 7. in 8. Viktor Škof in Stanko Vrhunc z 2 in pol točk. Letos je prvič jasneje stopila v ospredje borba med staro, preizkušeno in mlado, ambiciozno gardo, ki skuša s teoretičnim študijem nadkriliti rutiniranejše praktike.

Vsi starejši igralci so pokazali dokaj nesigurno igro, ki pa gre deloma na rovaš številnih matchev, ki so jih morali odigrati v letošnjem prvenstvu Slov. šah. zveze. Triglav si je v prvenstvu S. š. z. ob številni konkurenci klubov izvojeval častno tretje mesto za Ljublj. šah. klubom. Šele v četrt-finalu je tesno podlegel slov. finalistu L. š. k. II. z rezultatoma $4^1/_2:3^1/_2$ in 4:4.

V ponedeljek dne 15. maja se prične ob 20. uri zadnji letošnji obvezni turnir t. j. pokalni turnir, ki se igra po cup-sistemu (premaganec izpade iz nadaljnjega tekmovanja, remis-partije ne štejejo).

Ta turnir bo tembolj zanimiv, ker se pari žrebajo in grozi letos nevarnost, da prehodni pokal preide v stalno last prvaka, ako se mu posrečiti zmagati tudi v tem turnirju. Pravico do udeležbe ima vsak član, ne oziraje se na kvalifikacijo.

Avtomobil ni več luksuz

Ljubljana, 12. maja

To nam priča že mali izlet delavnega dne v okolico Ljubljane. Srečali bomo na slabih in boljših cestah že prilično število osebnih avtomobilov, za volanom pa bomo videli zastopnike najrazličnejših poklicev, ki hite po svojem poslu. Nič čudnega ni danes več, če vidiš sedeti za volanom malega trgovca, obrtnika, da celo kmeta srečaš že često in tudi duhovnika. Cena avtomobila se je zadnjih 10 let znižala za več kot polovico. Kljub temu pa avtomobilizem še zdaleka ni tako razvit kot v sosednjih, tudi malih državah. Mnogo je vzrokov, ki ovirajo razvoj motorizacije, slabe ceste, dajatve itd. Treba pa je tudi smotrene propagande in k temu mnogo služijo prireditve Ljubljanskega velesejma.

Na letošnjem pomladanskem velesejmu od 3. do 12. junija bodo samo osebni avtomobili zavzeli preko 1.500 m² prostora. Najrazličnejše znamke vseh cen in velikosti bodo zadivile vsakogar. Manjkalo pa tudi ne bo tovornih avtomobilov, avtobusov, motornih koles in koles. Izbira med sledečimi znamkami bo pač prav težka; vse so dobre in vredne! Adler, Audi, Amilcar, BMW, Borgwart, Buick, Cadillac, Chevrolet, Citroen, Chrysler, Daimler-Benz DKW, Fiat, Ford, Hanomag, Hansa-Lloyd, Horch, Hudson, Lancia, La Salle, Maybach Mercedes-Benz, Olds-Mobile, Opel, Pontiac, Plymouth, Steyer, škoda, Tatra, Renault, Terraplane, Vauxhal, Wanderer; pa tovorni Belford-Truck, Blitz, Chevrolet-Truck, Daimler-Benz, Fiat, Ford, International, Krupp, MAN, Mercedes-Benz, Saurer; motornih koles bo tudi mnogo, in navajamo glavne znamke: Ardie, Bianchi, BMW, Deutz, Diamant, DKW, Horex, Maico, Miele, NSU, Phänomen, Puch, Sachs, Wanderer, Zündapp. Interesenti, oglejte si veliko razstavo na Ljubljanskem velesejmu med 3. in 12. junijem.

Beležnica

KOLEDAR

Danes: Petek, 12. maja katoličani: Pankracij

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Noč v maju
Kino Sloga: Džim iz džungle I. del
Kino Union: Kdo je srečnejši od mene
Kino Moste: Konflikt in Nezaželjeni sin

Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu je odprta dnevno od 8. do 19.

Geografsko društvo: predavanje dr. Sv. Ilešića o »Gospodarski strukturi Slovenije v luči poklicne statistike« ob 18 v predavalnici mineraloškega instituta na univerzi

Umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu je odprta dnevno od 8. do 19.

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Mr. Sušnik, Marijin trg 5, Kuralt, Gosposvetska cesta 10, Bohinec ded., Cesta 29. oktobra 31.

Izpod sita

Kolesarji v Italiji so jo ubrali na junaški mejdan, kdo bo prvi prevozil pot okoli nje. Nič nismo slišali, da bi bilo zastopano na tem kolesarskem mejdanu tudi slovensko kolesarstvo. Kar naenkrat pa dobimo danes dopoldne vest, da sta zmagala na prvi etapi te dirke od Benetk do Trsta dva Slovenca; prvi naj bi bil Kotur, drugi pa Dekleva. To radostno vest so nam sporočili kolegi, ki sede pri telefonu ali tudi pri radijskem aparatu in poslušajo, kaj se po svetu godi.

Čudili smo se in majali z glavo, v katero nam ni šlo, kar bi bilo sicer razveseljivo za nas, da sta se dva slovenska kolesarja med svetovnimi kapacitetami v kolesarskem sportu tako dobro odrezala. Potlej se je pa izkazalo, da gre za primer podzavednega potujčevanja imen. To sicer ni naš greh, nasprotno, mi ga moramo večkrat čutiti na svojih plečih. To pot se nam je pa le primerilo, da smo proglasili dva francoska kolesarja za Slovenca. Prvi je Cotour, ki naj bi bil naš Kotur, drugi pa D'Clever in ta naj bi bil kratkomalo Dekleva. Kaj hočemo, saj se tudi piše »tramvaj«, izgovarja se pa »medakonkes«.

Naše gledališče

DRAMA

Začetek ob 20. uri

Petek, 12. maja: ob 15. uri: Upniki, na plan! Dijaška predstava. Globoko znižane cene od 14 din navzdol

Sobota, 13. maja: Utopljenca. Red A

Nedelja, 14. maja: ob 20. uri. Žene na Niskavuoriju. Izven. Globoko znižane cene od 14 din navzdol

OPERA

Začetek ob 20. uri

Zaradi gostovanja v Splitu in Šibeniku, bo opera do 20. t. m. zaprta

Iz Maribora

— **Novo trinadstropno stanovanjsko hišo** gradi v Kopališki ulici g. Fric Scherbaum. Stavbni stroki se računajo na 750 tisoč din.

— **Materinski dan in 20letnico Cankarjeve smrti** proslavi tukajšnje žensko društvo v ponedeljek 15. maja ob 20. Predava ga prof. Ostroškova o ženskih likih iz Cankarjevih del. Sledi recitacija prve igralke mariborske drame E. Kraljeve. Proslava bo v dvorani Ljudske univerze.

— **Vaja prebivalstva pred napadi iz zraka** bo dne 21. t. m. pri Sv. Marjeti ob Pesnici. Dopoldne ob pol 11. predava banovinski instruktor za protiplinske napade dr. Ivan Jurečko o lastnosti obrambe pred napadi iz zraka. Ob 3. popoldne pa se vrši praktična gasilska vaja.

— **Rabuka v Spodnjem Boču.** Razburljivo noč so doživeli Majštrovi, ki stanujejo v Spodnjem Boču pri Selnici ob Dravi. V njihovo hišo sta namreč vdrla v ponočni uri zakonca Josip in Julijana Jarc, ki sta hotela dobiti posestnika Antona Majštra, da bi se s fizičnim obračunom znesla nad njim radi širjenja nekih govoric o Jarčevih. Hišna vrata so bila zaprta, kar pa Jarčevih ni motilo, da si ne bi bila pomagala s silo v notrajnost hiše, kjer pa sta našla samo Majštrovo in otroke, ki sta jih strahovala. Majštra pa nista dočakala. Mimogrede sta razbila šipe na oknih Majštrove domačije. Žena in otroci so prestali mnogo strahu. Z zadevo se pečajo sedaj orožniki, Jarčeva bosta morala Majštrovim poravnati škodo, ki sta jo povzročila s svojim razdejanjem.

— **15 kg težki sodni akti.** Tuk. preiskovalni sodnik se že delj časa peča z zanimivo zadevo. Zaslišanih je bilo že precej prič. Prezanimivega gradiva je naraslo doslej v sodnih aktih za okoli 13—15 kg! Računajo, da bo teža sodnih aktov do izročitve celotnega materiala tuk. drž. tožilstvu narasla na 200 kg!

— **Tombola:** Atrakcija letošnjega Mariborskega tedna bo velika javna tombola v prid Počitniškega doma kraljice Marije na Pohorju. Prvi dobitek: stavbišče v Studencih! 41. M.

— **Iz sokolskih vrst.** Sokol Maribor I proslavi 10-letnico svojega obstoja dne 21. maja s svečanim razvitjem društvenega in naraščajskega prapora ter velikim letnim telovadnim nastopom, pri katerem sodelujejo vsi društveni oddelki. V mariborski nacionalni ter sokolstvu naklonjeni javnosti je največje zanimanje za te sokolske slovesnosti, ki jih vneto pripravlja agilna Pivkova sokolska družina.

— **Smrt pod padajočim drevesom.** 65-letni preužitkar Jakob Lampret iz Sevč pri Stoprcah je bil v gozdu zaposlen pri podiranju dreves. Lampret je pred padajočim drevesom stekel po nesrečnem naključju v napačno smer. Vejevje padajočega drevesa ga je zajelo in pokopalo pod seboj. Nesrečni Lampret je obležal s strtim prsnim košem in drugimi poškodbami po vsem telesu. Lampret je kmalu zatem podlegel poškodbam ter izdihnil. Njegova tragična smrt je zbudila toplo sočutje.

— **Naš mali Beograd** se marljivo pripravlja za številne prireditve. 25. junija bo svečano razvitje sokolskega prapora ruškega Sokola. Ta sokolski praznik naj bi nas spominjal na veliki dogodek na Vidov dan 1914, ko so Ruše zaslužile naziv »Mali Beograd«. V juliju pa bo na letnem sokolskem gledališču predstava »Vode s planin«. V načrtu je tudi nočna predstava novega odrskega dela, v katerega središču je legendarna osebnost Matije Gupca.

DNEVNE VESTI

— **Devize za turiste iz Nemčije.** V soboto 20. t. m. se sestane v Kölnu jugoslovensko nemški odbor, ki bo obravnaval vprašanje povišanja kontingenta za izvoz deviz iz Nemčije od dosedanjih 1,400.000 na 2 milijona mark za nemške turiste, ki prihajajo na počitnice v Jugoslavijo. Kontingent bo povišan zato, ker je prišla Češka in Moravska pod protektorat Nemčije, a dosedanji znesek je bil določen že pred priključitvijo sudetskega ozemlja k Nemčiji. Turistična Zveza v Splitu je zvedela, da bodo potne liste izdajale češke oblasti, ne pa več Gestapo, kakor doslej. To bo mnogo pripomoglo, da bodo Čehi zopet prihajali na naše Primorje. ČEDOK v Pragi se zelo interesira za organiziranje rednih tedenskih vlakov iz Prage na naše Primorje. Na konferenci v Kölnu se bo obravnavalo tudi vprašanje tečaja klirinške marke na jugoslovenskih borzah. Zastopniki Nemčije bodo baje zahtevali, naj se tečaj klirinške marke dvigne najmanj na 15 din. Ta tečaj naj bi se zagotovil za daljšo dobo.

— **Koncert ljubljanske Glasbene Matice v Zagrebu.** V soboto 20. t. m. zvečer priredi ljubljanska Glasbena Matica v veliki dvorani Hrvatskega glasbenega zavoda v Zagrebu svečan koncert v počastitev 70letnice zaslužnega muzikologa msgr. Janka Barleta. Koncert bo dirigiral ravnatelj opere g. Mirko Polič. V ponedeljek 12. junija pa nastopijo zagrebški madrigalisti v Ljubljani pod okriljem ljubljanske Glasbene Matice. Njihov koncert bo obsegal dela hrvatskih skladateljev.

Največji triumf

— **Novo kratkovalovno radijsko postajo dobimo.** Včeraj dopoldne si je poštni minister Altiparmaković v spremstvu pomočnika Ratajca in načelnika brzojavnega oddela Popovića ogledal polaganje kabla med novo kratkovalovno radijsko postajo v Zemunskem polju in studiem v Centralnem presbiroju. Nova oddajna postaja je v glavnem že dograjena. Oddajati bo začela čez dva meseca.

— **Oves in ječmen dražja od pšenice.** Navadno sta oves in ječmen cenejša od pšenice. Letos sta pa pri nas dražja. Pšenica se lahko proda največ po 150 din meterski stot, ječmen pa plačujejo po 160 in še več. Enako je z ovsom.

— **Reviji, ki budita pri nas ljubezen do narave.** Ponosni smo lahko na reviji, kakršnih nimajo tudi nekateri večji narodi in kakršni sta naš »Proteus« in »Planinski vestnik«. »Proteus«, ilustriran časopis za poljudno prirodoznanstvo, izhaja desetkrat na leto ter objavlja zanimive poljudne prirodoznanstvene članke, kakršnih ne najdemo v nobeni drugi naši reviji. Ker imamo malo domačih prirodoznanstvenih poljudnih knjig, ima »Proteus« še tem večjo vrednost. V zadnji, 2. številki objavlja naslednje članke, ki so po večini ilustrirani: O golubački mušici (dr. M. Karlin), Vprašanje pračloveka (A. Polenec) in Vpliv klime na človeka (dr. Oskar Reya) Posebno pozornost je pa zbudilo uredniko.vo kritično poročilo, ki se je začelo že v 1. številki in ki je zdaj zaključeno, o slovenskem prevodu Jeansove knjige Tajne vsemirja. Kritika je precej ostra, a menda pravična. — »Planinski vestnik« pa objavlja v svoji 5. številki poučen članek o reševalni tehniki (V. Modic), doživljaje planincev, plezalcev (Severna triglavska stena pozimi, Cene Malovrh; Spomladi v Jalovčevih strminah, Slavko Peršič; Jugova poč pozimi, J. Presl itd.), posebej je pa treba opozoriti, zlasti vzgojitelje, na članek Pavla Kunaverja: Na Triglav iz vzgojnih ozirov. Pisec pravi med drugim: »Točno vedo ljudje, kako se je treba vesti v cerkvi, v gledališču in pri koncertu; toda ne zavedajo se, da se spodobi stopiti tiho in dostojno, dobro pripravljen in čistega srca v mogočno pozorišče gorske pokrajine.«

„Živo orodje“ Vsi vemo, kako je naše delo odvisno od orodja. Tudi naše telo ima svoje orodje: zobe. Zato jih moramo ne le varovati, pač pa, kakor z vsakim orodjem, tudi skrbno ravnati z njimi. Predvsem jih moramo čistiti in pravilno negovati. Za pravilno nego dragocenega orodja — zob — pa bi morali rabiti kvalitetno zobno pasto, kakor je Chlorodont. Domači proizvod.

— **Poziv inozemcem.** Inozemci, ki bivajo v območju uprave policije v Ljubljani in posedujejo dovoljenje za zaposlenje (izkaznico o poklicu), veljavno na nedoločen čas, se pozivajo, da predlože isto v overovljenje, oziroma evidentiranje v teku tega meseca na upravi policije v sobi št. 1. Izkaznice, ki ne bodo predložene do 30. maja postanejo po tem roku neveljavne.

— **Prav lep in živ bo naš letošnji velesejem v Ljubljani od 3. do 12. junija.** Razstavni prostori so že vsi zasedeni, na sejmišču pripravljajo pravo mobilizacijo trgovine in industrije. Razstavljala bo strojna in kovinska industrija, fina mehanika, radio in elektrotehnika, razsvetljava in kurjava. Dvokolesa, vozovi, sport. Poljedelski stroji in orodje. Mlini. Lesna industrija, pletarstvo, ščetarstvo, igrače. Tekstilna industrija in konfekcija, klobučarstvo, čipkarstvo. Usnje in konfekcija. Krznarstvo. Papir in pisarniške potrebščine. Kemična industrija in fotografija. Živilska industrija. Stavbarstvo. Glasbila. Steklo, porcelan, keramika, bižuterija. Razne novosti. V zaokroženih razstavah bo prikazan pregled slovanskih narodnih ženskih izdelkov. (Vezenine, narodne noše in ženska ročna dela). Dalje tobačni izdelki monopolske uprave. Avtomobili, motorna kolesa svetovnih znamk. Pohištvo in stanovanjska oprema. Mala obrt in turizem ter nekaj skupin italijanske eksportne industrije. Predvidena je tudi razstava v zvezi z obrambo pred napadi iz zraka. Marsikoga bo zanimalo tudi delo potapljačev vojne mornarice v 4 m globokem bazenu. Vsakemu se bo izplačal ogled te naše propagandno gospodarske prireditve. Šolska vodstva opozarjamo na obisk velesejma v zvezi z majniškim izletom.

— **Produkcija sintetičnega bencina iz naših lignitov.** Naše časopisje je že poročalo o potrebi izkoriščanja domačega premoga za predelavo (destilacijo) v bencin, da bi se naša država osamosvojila tudi v tej gospodarski stroki. Premoga imamo mnogo in mnoga ležišča še niso izkoriščena, premogovniki pa tudi ne zaposlujejo vedno svoji kapaciteti primerno število delavcev. Proti produkciji sintetičnega bencina pa nastopajo nekateri gospodarstveniki, češ da je kemični bencin predrag ter ne more konkurirati naravnemu bencinu. Razlogi proti propagandi za produkcijo bencina iz premoga pa vendar niso dovolj prepričljivi, da bi strokovnjaki opustili zamisel »kuhanja« bencina iz domačih premogov, zlasti še, ker so nekateri naši premogi izvrstno prestali preizkušnjo. Tako so n. pr. v Nemčiji preizkusili premog iz Kreke za predelavo v bencin po Bergiusovem postopku (hidriranje), pa tudi po drugih metodah ter ugotovili, da bi bil bencin iz tega lignita, ne le tako dober kakor naravni, temveč celo boljši. Po cenitvah strokovnjakov bi popolna instalacija za pridobivanje bencina iz premoga s kapaciteto 40.000 ton bencina na leto, kolikor ga potrebuje vsa država letno, veljala okrog 350 do 450 milijonov din. Sintetični bencin bi pa veljal 2.4 do 2.8 din kg. Ustanovitev takšne tovarne za bencin bi bila mogoča le s podporo države, ker je zdaj naravni bencin še cenejši. V Nemčiji država z vsemi silami podpira produkcijo bencina iz premoga in zdaj baje pridobiva Nemčija iz premoga že nad petino svoje porabe bencina na leto.

— **Obeta se dobra letina sliv.** Če ne bo elementarnih nezgod, bodo letos slive v Bosni zelo dobro obrodile. Bosanski kmetje se pa pritožujejo, da jim tudi najboljša letina sliv ne koristi mnogo, ker jih ne morejo izvažati v druge pokrajine. Prevoznina je namreč previsoka. Do Ljubljane se plača od kilograma 80 par. Tarifo bi bilo treba znižati.

Elizabete Bergner

— **Planinci!** Udeležencem letošnje skupščine SPD v Novem mestu 13. in 14. maja je železniška uprava odobrila 50% popust od normalne vozne cene in to na temelju rešitve z dne 11. maja 1939 št. 12.513-2 I-39, ki se glasi: Za udeležence skupščine SPD v Novem mestu je odobren 50% popust normalne vozne cene in to le članom SPD. Udeleženci kupijo pri odhodu na železniški postaji celo vozno karto in železniško legitimacijo obrazec K-13 na podlagi svoje članske izkaznice SPD s sliko. Kupljena vozna karta velja za brezplačen povratek po isti poti proti potrdilu na obrazcu K-13, da se je dotični skupščine udeležil. Ugodnost velja za odhod od 11. do 14. maja, a za povratek od 14. do 17. maja v vseh razredih vseh vlakov, izvzemši ekspresnih.

— **Vreme.** Vremenska napoved pravi, da bo večinoma oblačno, in spremenljivo vreme. Včeraj je deževalo v Ljubljani, Beogradu, na Visu, v Splitu, Kumboru in na Rabu. Najvišja temperatura je znašala v Beogradu 22, v Zagrebu in Kumboru 19, v Sarajevu in Dubrovniku 18, v Ljubljani 16.3, na Rabu 16, v Mariboru 15.5, v Splitu 15, na Visu 13. Davi je kazal barometer v Ljubljani 759.7, temperatura je znašala 10.0.

— **Ukradeni kolesi.** V Ivančni gorici pri Stični je bilo te dni izpred hiše ukradeno 1200 din vredno kolo znamke »Triumph« Jožetu Piškurju. Ukradeno kolo je črno pleskano ter ima tov. štev. 623030. Kolo znamke »Elektra« je bilo odpeljano tudi Matevžu Kavčniku iz Čudnove gostilne v Dragomeru.

— **Nevaren ovinek v Zapogah.** Na banovinski cesti v Zapogah se je zgodilo zlasti na ovinku kraj vasi že več avtomobilskih nesreč. Precej huda nesreča se je pripetila oni dan na tem nevarnem ovinku tudi solastniku elektrarne Česnju iz Št. Vida. V avtomobilu, ki je imel evid. št. 2-2309, je sedela majhna družba, v kateri je bil tudi šentviški dekan g. Valentin Zabret. Družba se je okrog pol 11. ponoči vračala z izleta po Gorenjski in je voznik kljub temi vozil skozi vas Zapoge precej hitro. Najbrž pa ni vedel za ostri ovinek kraj hleva posestnika Franca Jermana in je zato v polnem diru zavozil naravnost na vrt, kjer je podrl ograjo in več češpelj. Avto, ki je povzročil silen trušč, je obtičal med podrtim drevjem na vrtu s strtim prednjim delom in so ga kasneje le s težavo spravili na cesto in naprej v popravilo v neko delavnico. K srreči ni bil noben potnik poškodovan.

— **Okradena Madona.** Upravitelj romarske cerkve pri Novi štifti v gornjegrajskem okraju je te dni opazil, da so tatovi okradli kip Matere Božje v glavnem oltarju. S kipa so pobrali okrog 20 prstanov, ki so jih darovali romarji v dober namen. Prstanov je bilo 6 zlatih, drugi so bili pa srebrni in deloma aluminijasti. Pod kipom je župnik našel žensko rokavico, ki jo je pustil tam najbrž eden izmed tatov.

— **Zasledovani potepuhi in vlomilci.** V Kladju pri Blanci je bilo oni dan vlomljeno v hišo Maksa Radeja. Iz sobe je zmanjkala listnica s 500 din in čekovnimi odrezki o plačanih davkih. V neki drugi omari so vlomilci poiskali tudi za okrog 600 din drobiža, zlato žepno uro, zlat obesek in zlato žensko iglo. Kot vlomilce, ki so oškodovali Radeja za nad 3000 din, zasledujejo orožniki tri znane potepuhe in sicer Antona Kavčiča, Franceta Štularja ter Julija Šulerja, ki so se že nekaj časa klatili po tamošnji okolici.

— **Nevarna služkinja.** Pri ženi rudniškega nameščenca Ani Sadarjevi v Senovem se je te dni zglasila služkinja Milka Vozelj in ji ukradla iz stanovanja 1120 din, povrh pa še lepo črno krilo in svileno bluzo ter nekaj perila.

— **Umor 15letnega dečka.** V vasi Vrba blizu Kraljeva so našli v grmu trup 15letnega Ladislava Tomića, sina premožnega kmeta. Glava je ležala kraj trupa. Orožniki so aretirali dva dečka, ki sta najbrž zakrivila ta grozen zločin.

— **Zastrupila se je, videč, kako orožniki vodijo njenega sina.** V vasi Netretič pri Karlovcu so orožniki aretirali Jurija in Mijo Cvitaka, ker sta ukradla nekaj živil. Ko so vodili orožniki uklenjenega Juro mimo domače hiše, je njegovo mater to tako potrlo, da se je zastrupila z octovo kislino. Domači so jo hitro prepeljali v bolnico, kjer je pa kmalu umrla.

— **Na konju potuje po svetu.** V Sarajevo je prispel švedski veleposestnik in konjerejec F. Helerstrem, ki je krenil na konju na potovanje po svetu. Na vprašanje novinarjev, zakaj se je odločil za tak način potovanja, je odgovoril, da se človek tako najlažje seznani s tujimi ljudmi, kraji in običaji. Železnice, avtomobile in letala obsoja.

— **Nenadna smrt.** V sredo zvečer je v Zagrebu nenadoma postalo slabo hišnici Greti Pogačarjevi. Na cesti se je zgrudila in prepeljali so jo v bolnico, kjer pa je kmalu izdihnila. Ker ni znan vzrok njene smrti, je bila odrejena obdukcija trupla.

Iz Ljubljane

—lj **Elisabeth Bergner** v svojem poslednjem, a najboljšem filmu »Ukradeno življenje«, ki so ga v Zagrebu krstili za »Silvino«, gotovo zasluži pažnjo vse naše javnosti. Odkar je ta velika umetnica zapustila Nemčijo, se je o njej pri nas le malo govorilo. Način njene igre in sižeji v zadnjih letih ni bil posebno privlačen za naš mentalitet. Zato pa bo sedaj s filmom »Ukradeno življenje« tem bolj navdušila vso kino-publiko. V tem filmu jo vidimo dovršeno v igri, kakor smo jo poznali v njenih najboljših nemških filmih. Sujet filma »Ukradeno življenje« je svojevrsten, dramatičen, z zelo bogato vsebino in tako izven vsake šablone, da bo še tako razvajen obiskovalec in kritičar vzhičen. Snov je vzeta po nagrajenem romanu K. J. Beneša, nečaka dr. Edvarda Beneša, manuskript pa je napisala znana pisateljica Margaret Kennedy. Tudi njen partner Mihael Redgrave kot najnovejši filmski star je odličen. Dr. Paul Czinner je podal v filmu »Ukradeno življenje« sijajno režijo, da v polni meri manifestira svoj talent. Dejanje filma se vrši deloma v Švicarskih Alpah, v Grčiji in na morju. Nekaj scen je posnetih v Tibetu in na Himalaji. Obeta se nam torej užitek v kratkem tudi v Ljubljani, občudovati najmočnejši film Elizabete Bergner »Ukradeno življenje«. 1558

—lj **Slavni italijanski tenorist Tito Schipa poje v kinu »Unionu«.** Poleg znamenitega tenorista Benjamina Giglija je v muzikalnem svetu prav tako znan in priljubljen sloviti tenorist Tito Schipa, čigar odlični glas je filmska publika slišala v nepozabnem italijanskem filmu »Vivere«. Tito Schipa je danes zvezda na mednarodnem opernem nebu in zato ni čudno, da so si Italijani tega znamenitega pevca pridobili za svojo filmsko produkcijo. Kino »Union«, ki je imel na sporedu njegov prvi film »Vivere«, predvaja te dni tudi njegov drugi film, ki se imenuje »Kdo je srečnejši od mene«. Ta film, ki je v ponos italijanski filmski produkciji, se poleg lepega petja odlikuje še s prav posebno globoko človeško in pretresljivo vsebino, ki bo našemu občinstvu prav všeč. Prijatelji lepih filmov, zlasti pa še oni, ki imajo pri lepem petju velik užitek, naj si polnoštevilno ogledajo film Tita Schipe »Kdo je srečnejši od mene« v kinu »Unionu«. Ker je film zaradi svoje privlačnosti zelo okupiran, bo mogel biti na sporedu v Ljubljani le prav kratek čas. (—)

Ukradeno življenje

—lj **Zaključek sezone pri Šentjakobčanih.** Šentjakobčani ponove poslednjič v letošnji sezoni zabavno in duhovito veseloigro »Košček sreče« v soboto 13. maja ob 20.15 in v nedeljo 15. t. m. popoldne kot popoldansko predstavo ob 15. 15. Igra je dosegla pri vseh dosedanjih uprizoritvah velik uspeh in so se gledalci od srca nasmejali. Pri predstavi sodeluje ves ansambel. Kdor se hoče dve uri dobro zabavati, naj poseti predstavo. Čisti dobiček sobotne predstave gre v korist Protituberkulozne lige v Ljubljani. Z nedeljsko predstavo pa zaključijo Šentjakobčani letošnjo sezono.

—lj **Za napravo manjših cestnih kanalov,** ki bodo veljali približno 100.000 din, je mestno poglavarstvo razpisalo licitacijo. Vse podrobnosti bodo razvidne iz prihodnjega »Službenega lista«.

—lj **Slovenska sekcija Jugoslovenske ženske zveze** priredi v nedeljo, 14. t. m. v mali dvorani Zvezde (I. nadstropje) ob 11. uri dopoldne proslavo materinskega dne s predavanjem ge. prof. Dore Vodnikove o »Materinem delu za narod«. Vabljeni vsi! Vstop prost!

—lj **Opozarjamo na interno produkcijo** drž. konservatorija, oddelka za deklamacijo in dramatično igro, ki bo v ponedeljek 15. maja ob 18.15 v Hubadovi pevski dvorani. Nastopijo gojenci režiserja prof. Osipa Šesta z deklamacijami in posameznimi prizori iz Shakespearejevih in drugih del. Podrobni spored v knjigarni Glasbene Matice.

— **Program koncerta Akademskega pevskega zbora iz Ljubljane** jutri v soboto 13. t. m. ob 8. zvečer v Unionu: B. Potočnik-A. Foerster: Zvonikarjeva; J. Fleuman P. Kozina: Tiha noč; G. Rihar: Jamica; G. Rihar-P. Kozina: Veseli godec; K. Mašek: Pri zibeli, Mlatiči; A. Hajdrih: Pod oknam, Cerkvica, Hercegovska; A. Nedved: Kyrie, Gloria iz maše II, Popotnikova pesem; F. S. Vilhar: Ljubičica, Guslam; D. Jenko: Vabilo, Na moru, Lipa. Da ne bo prevelikega prerivanja pri blagajni pred koncertom, priporočamo, naj si občinstvo že zdaj preskrbi vstopnice.

Kino Matica TEL. 21-24 PREDSTAVE ob 16 19 21 h
SAMO še DANES — zabavna, živahna, filmska opereta
NOČ V MAJU Režija: Georg Jakoby
Neodoljiva, temperamentna Marika Rökk v glavni vlogi.

TITO SCHIPA fenomenalni tenorist iz nepozabnega filma »VIVERE« Vas bo zopet očaral s svojim sijajnim petjem v globoko pretresljivem filmu lepe vsebine
KDO JE SREČNEJŠI OD MENE
Pri tem filmu bo vsakdo imel užitek — zato naj si ga vsakdo ogleda! KINO UNION, tel. 22-21. Predstave ob: 16., 19. in 21. uri.
Sodelujejo še: Caterina Boratto — Maria Jacobini.

DANES OB 16., 19. in 21. uri največji pustolovni film zadnjega časa!
DŽIM IZ DŽUNGLE po istoimenskem strip-romanu Aleksa Reymonda. - V glavnih vlogah: Grant Withers in Betty Jane Rhodes. — Režija: Ford Beebe in Cliford Smith. Eksotičen film neustrašenih podvigov in krutih elementarnih sil med divjimi plemeni črne Afrike. Izredno napet film, ki bo zadivil vsakogar! Produkcija: Universal Pictures, Los Angeles. — REZERVIRAJTE SI VSTOPNICE! — KINO SLOGA, tel. 27-30.

Premiera jutri

—lj **Pregled motornih vozil.** Uprava policije v Ljubljani obvešča, da bo pregled novih motornih vozil v petek 19. t. m. od 8. do 11. ure v Ljubljani, Na bregu št. 20, dovoz z Novega trga. K temu pregledu je treba pripeljati tudi vse avtomobile, avtobuse in motocikle, ki letos iz kakršnegakoli razloga še niso bili komisijsko pregledani in odobreni za promet.

—lj **Na ribjem trgu** prevladujejo zadnje čase skuše, ki jih naše gospodinje najraje kupujejo med morskimi ribami, zlasti pa zdaj, ko so posebno poceni, po 12 din kg. Razen sardel, ki so bile po 14 din kg, danes ni bilo mnogo drugih morskih rib, zlasti ne dražjih. Cene rečnih rib so bile nespremenjene.

—lj **Nevarnega ptička so prijeli.** Včeraj popoldne je prišel v neko kavarno mlajši gost, ki se je pa takoj zazdel enemu izmed natakarjev sumljiv. Natakar ga je postregel, obenem se je pa spomnil, da gre za nevarnega tatu sukenj, ki je pozimi odnesel nekemu gostu zelo drago in lepo sukenjo. Preden je odšel po stražnika, je gosta nekajkrat ošinil s precej srepim pogledom, kar pa je gost opazil in se pripravil na beg. Čim mu je natakar obrnil hrbet, je vstal in izginil na hodnik, od tam pa v prvo nadstropje, kjer se je skril v stranišče. Tatu pa so pričeli takoj zasledovati in ga je stražnik kmalu tudi izsledil v njegovem skrivališču. Aretiranec je 26letni Oton Krecenbacher, po poklicu brez poselni trgovski pomočnik, doma iz okolice Celja. Krecenbacherja zasleduje zaradi tatvin tudi beograjska policija.

—lj **Sezija špargljev.** Vsak dan sveže domače beluše servira gostilna »Pri slepem Janezu«. 252-n

—lj **Gostilna Martinc,** Zg. Šiška, toči pristen dolenjski cviček. Za zaključene družbe posebne sobe. Plesna dvorana. Vsako nedeljo koncert. 257-n

Iz Litije

— **Prijateljem »Slovenskega Naroda«.** Vsi, ki še nimajo našega lista naročenega, pa žele posamezne izvode, ga lahko dobe dnevno takoj po prihodu popoldanskega osebnega vlaka v trafiki pri g. Cirili Vizlerjevi pri mostu.

— **Litijski kvartet.** V nedeljo je nastopil v ljubljanski radijski postaji kvartet litijskih fantov pod vodstvom akademika g. Šegule. V kvartetu sodelujejo poleg g. Šegule še gg. Groznik, Ferjančič in Cilo Hauptman iz Šmartna. Čeprav se je vršil nedeljski nastop takoj po kosilu, ko pri nas nimamo električnega toka, je dala tvrdka Kunstler ljubeznivo na razpolago električni tok, da smo poslušali naše pevce.

— **Učiteljsko zborovanje.** JUU — sresko društvo za litijski okraj bo zborovalo v soboto 20. t. m. ob 9. dopoldne v Zagorju. Na dnevnem redu so poročila odbora o raznih prosvetnih, šolskih in stanovskih zadevah. O zgodovini Zagorja bo govoril učitelj g. Arnošt Adamič iz Toplic, o ravnanju s skioptikonom v sodobni šoli pa zagorska učitelja g. Janez Kopriva in g. Franjo Klun. Ob priliki majskega zborovanja si bodo učitelji iz litijskega okraja ogledali tudi razne rudniške naprave, popoldne pa bodo pohiteli v Kotredež.

— **Ribja drst je končana.** Letos je prišlo mnogo rib v bližino Litije. Večina ribjih vlakov se je drstila v nizki vodi pod litijskim mostom. Nekaj večjih skupin pa je prišlo tudi v Reko, dotok reke Save. Poslednja skupina drstnic je prišla okrog Florijanovega. Tem skupinam pravijo prebivalci vasi Breg »florijanke«. Zadrževale so se nekaj dni v našem območju, potem ko so se zdrstile, so pa odplavale nazaj v svoje stalne vode. Ženitni vlaki rib so imeli vedno dovolj gledalcev.

— **Dolgotrajna bolezen.** V Dolih nad Litijo so pokopali posestnico Minko Jakoš, po domače Fakinovo mamo. Rodila je deset otrok, eden ji je umrl. Ob njeni krsti je stalo devet otrok: trije sinovi in šest hčera. Fakinova mama je nekako pred 14 leti težko obolela in od takrat ni več zapustila bolniške postelje. Njen pogreb je dokazal, kako jo je ves okoliš spoštoval.

Kino Matica

Sokol

— **Netočne vesti o Zvezi slovanskega sokolstva.** »Sokolski glasnik« priobčuje v zadnji številki naslednjo vest: Nekateri naši listi so objavili te dni vest, da je bila v Beogradu seja Zveze slovanskega sokolstva, na kateri je bilo sklenjeno prenesti njen sedež iz Prage v Beograd, ter da je bil za starosto izvoljen E. Gangl, za tajnika pa Verij Švajger. Ta vest pa ni resnična, ker nobene seje Zveze slovanskega sokolstva ni bilo. Savez SKJ je sicer stopil v stik z drugimi slovanskimi sokolskimi zvezami v želji, da se prouči vprašanje sedeža Zveze slovanskega sokolstva, toda seja v ta namen še ni sklicana.

ZAHVALA

O prerani smrti moje nenadomestljive gospodinje

MARN MARIJE

sem prejel toliko pismenih in osebnih izrečenih sožalij, da se mi je nemogoče vsakemu posebej zahvaliti, zato naj bo na tem mestu izrečena vsem moja najsrčnejša zahvala, posebno se moram zahvaliti še pevskemu društvu Krakovo-Trnovo s pevovodjem gosp. Joško Hancem na čelu, za poslednje ji zapete žalostinke pred mrtvašnico, v kapeli, pri sv. Križu in pred svežim njenim grobom, nadalje se zahvaljujemo zastopnikom športnega kluba »Jadran« za spremstvo in za poklonjeni krasni venec, upravniku »Jutra« gosp. Brcetu, ter vsem številnim darovalcem krasnih šopkov in vencev, ter vsem, ki ste ji v tako častnem številu spremili na njeni zadnji prerani poti k večnemu počitku, vsem Bog plačaj, in še enkrat vam izrekam mojo najtoplejšo zahvalo.

Maša zadušnica za pokojno dobrotnico se bo darovala v soboto 13. maja ob 8. uri zjutraj v cerkvi Marijinega Oznanjenja pri glavnem oltarju.

LJUBLJANA, 12. maja 1939.

TONE HUČ

MALI OGLASI

Beseda 50 par, davek posebej Preklici, izjave beseda Din 1.—, davek posebej.

Za pismene odgovore glede malih oglasov je treba priložiti znamko. — Popustov za male oglase ne priznamo.

RAZNO
Beseda 50 par, davek posebej Najmanjši znesek 8 Din

Indio igrišča in najcenejše

CEPLJENO TRSJE
na raznih podlagah nudi Žiher Franjo, Zamušani, Sv. Marjeta, Moškanjci. — Zahtevajte cenik! 1549

TURISTI!
Planinski cvetlični med iz Medarne, Ljubljana, Židovska ul, 6, vas osveži in okrepča. Pridite ponj! 39 T.

Gostilna Triglav
na Celovški cesti se odda z inventarjem takoj. 1546

FOTOAMATERJI
zaupajte svoje posnetke strokovnjaku v izdelavo. Za popolno zadovoljstvo Vam jamči fotoatelje MANCINI, Ljubljana, Tržaška cesta. 1550

SLUŽBE
Beseda 50 par, davek posebej. Najmanjši znesek 8 Din

VAJENCA ZAČETNIKA
sprejme Norb. Zanier & sin — trgovina z mešanim blagom v Sv. Petru v Sav. dolini. 1536

FRIZERKO IN BRIVSKEGA POMOČNIKA
sprejme takoj ali po dogovoru J. Kofler, Železniki nad Škofjo Loko. 1535

ČISTO DEKLE
mlajše, pošteno, iščem za sobarico, ki bi opravljala tudi vse hišne posle, ni treba kuhati. — Ponudbe na naslov: Dr. Neumann, Pakrac. 1537

PRODAM
Beseda 50 par, davek posebej. Najmanjši znesek 8 Din

LEPA OREHOVA JEDRCA
in cvetlični med Vam najceneje dobavi Medarna, Ljubljana, Židovska ul. 6. 29. T.

LES SUH
vsakovrsten, ladijska tla, parkete, furnir in žagine odpadke prodaja Lavrenčič & Co., Ljubljana, Vošnjakova 16. 1533

NAJBOLJŠA RADIJSKA REVLJA je
NAŠ VAL
SPOREDI evropskih radijskih postaj na vseh valovih, roman, novela, modni pregled, novice iz radijskega sveta, filmska smotra, nagradni natečaji.
UPRAVA: Ljubljana, Knaflova ulica 5. Mesečna naročnina samo 12.— dinarjev.

Fingiran roparski umor Josipa Kneza

Po zrelem preudarku ga je ustrelil 26 letni Janez Zupan, ki je imel s pokojnikovo ženo ljubavno razmerje

Radeče, 11. maja

Te dni smo poročali o roparskem umoru, storjenem v obširnih dolenjskih gozdovih v Jatni, tri ure hoda od Radeč. Tu je bil na zverinski način umorjen posestnik Josip *Knez* iz Prelesja pri Št. Rupertu.

Pokojni je živel na svoji domačiji v Prelesju. Bil je tihe in mirne narave. Na glasu je bil kot priden kmetovalec, pač pa je bolehal za jetiko. Z ženo Ano se je spočetka prav dobro razumel. V zakonu se mu je rodilo šest otrok, od katerih mu jih je pomrlo pet, tako da živi samo še sedemletni sinko. Ta je mnogo obetal bolehnemu očetu in naj bi na njegova stara leta prevzel kmetijo. Ko je jel

zalezovati njegovo ženo domačin Zupan Janez,

je nastalo v zakonu nesoglasje. Ljudska govorica ve povedati, da je imel z njo celo ljubavno razmerje, kar je prišlo pokojnemu Knezu na uho. Od tega časa so bili prepiri med zakoncema na dnevnem redu in družinska sreča je bila uničena . .

Nekoč je pokojni Knez očital Zupanu razna nečastna dejanja, kar je Zupana tako ujezilo, da je dejansko navalil nanj. Spoprijela sta se ter se obdelovala, slednjič pa je Knez vrgel Zupana v vodnjak. Tega pa mu Zupan nikoli ni odpustil. Zaklel se je, da se bo maščeval, vsaj tako zatrjuje in s tem opravičuje svoj zločin.

V soboto 29. aprila je Knez povedal svoji ženi, da pojde naslednje jutro v Celje na kmetski tabor, o čemer je ona obvestila svojega ljubčka Zupana. Ta je vedno spal s svojim bratom na skednju, samo noč od omenjene sobote na nedeljo je prespal v hlevu, očividno z namenom, da bi ne zbudil brata.

Ko je odhajal pokojni Knez v nedeljo zjutraj okrog pol petih z doma proti Radečam, ga je

doma pričakoval z lovsko puško dvocevko Zupan

ter skrivoma tekel za njim. Pričakal ga je na robu gozda ter v razdalji 30 do 40 korakov ustrelil. Številna svinčena zrna so povzročila po vsem telesu več smrtnonosnih ran. Knez je obležal pri priči mrtev, ne da bi spregovoril le besedico. Odloživši puško je skočil Zupan k njemu ter ga zavlekel v najtemnejši kot gozda, mu vzel 1040 din, srebrno uro, klobuk in dežnik, potegnil vse žepe na ven ter ga pokril s smrečjem. S tem je hotel vzbuditi pri preiskavi sum, da gre za roparski umor.

Ker se Knez ni vrnil in ga tudi ni bilo nikjer na spregled, so se jele širiti med domačini najrazličnejše govorice, ki so prišle na uho tudi varnostnim oblastem v Št. Rupertu. Medtem pa je

pokojnikova žena, na videz vsa zbegana tavala okoli ter jokaje pripovedovala, da se mož ni vrnil iz Celja. Solznih oči je tavnala za svojim ubogim možem.

Šentruperški orožniki so pričeli poizvedovati za Knezom. Glavno preiskavo pa so začeli voditi radeški orožniki. Župnik g. Selan iz Svibnega je izjavil, da je usodne nedelje okrog petih zjutraj slišal, kako je počil strel iz puške kake pol ure hoda od Svibnega. Oblasti so s pomočjo domačinov preiskale ves okoliš, posebno pa še nepregledne jatenske gozdove. Uspeh ni izostal. Našli so umorjenega Kneza, tako kakor ga je zakril zločinec Zupan. Ker spada kraj umora pod radeško sresko sodišče, so naše varnostne oblasti pod vodstvom zastopnika komandirja orožniške postaje narednika g. Veskovića pričele vsestransko poizvedovati. Že od prvega početka se je zdel Zupan g. Veskoviću zelo sumljiv. Opiraje se na ljudsko govorico o ljubavnem razmerju med njim in Knezovo ženo je ostro motril oba osumljenca, ki sta skušala zločin zvaliti na druge ljudi. Pri zagovorih sta se pa zapletla v protislovja. Knezova žena je še posebej izključevala možnost, da bi bil Zupan morilec njenega moža. Ker Zupan ni mogel dokazati svojega alibija in ker je bilo njuno vedenje sumljivo, jima je komandir v petek napovedal aretacijo ter ju obenem z bratom Knezove žene odvedel v zapore radeškega sreskega sodišča.

Tu sta trdovratno vse do včeraj tajila vsakršno udeležbo pri umoru. Naši vrli orožniki pa niso mirovali. Večkrat so šli poizvedovat v Prelesje, v Jatno in Št. Rupert, kjer se jim je posrečilo zbrati toliko indicev,

da sta zločinca pod težo teh dokazov včeraj popoldne priznala umor.

Po jetniku je klical Zupan oblasti, katerim je skesano priznal in opisal svoj zločin. Med drugim je povedal, da je dežnik in klobuk sežgal v gozdu. Denar v znesku 1040 din pa je vzel s seboj. Malo verjetna pa je trditev, da je med potjo izgubil za 1000 din bankovcev, ki bi mu naj bili padli na tla. Skoraj gotovo jih je le vrnil pokojnikovi ženi.

Včeraj popoldne so gnali naši orožniki zločinca Zupana skozi Radeče v Prelesje. Bil je seve uklenjen v verige. Fant je nizke šibke postave. Ko so ga Radečani opazovali, se jim je smejal kot pravi zakrknjeni zločinec, ne da bi ga količkaj pekla vest.

S ciničnim pošmehom je stopal pred orožniki

ter srepo zrl predse, nad čemer so se domačini zgražali. V Jatni je pokazal orožnikom pepel, kjer je sežgal dežnik in klobuk, na svojem domu pa je izpod strehe prinesel očetovo lovsko puško, s katero je ustrelil Kneza, in srebrno uro z verižico, katero je vzel umorjenemu Knezu. Vse to je zločinec prinesel sedaj na radeško sresko sodišče kot corpus delicti.

Pokojnikova žena Ana je izjavila v svojem zagovoru med drugim, da ji je Zupan večkrat dejal:

Kaj hočeš s svojim jetičnim možem. Pet otrok je že pomrlo, sedaj je na vrsti še zadnji in Ti. Najboljše je, da ga spravimo s sveta, pa da se potem poročiva; tako bova lahko dobro živela na njegovem velikem posestvu.

Zagovarja se s tem, da je sicer vedela, da Zupan pripravlja umor njenega moža, a da bo tega dne že storil nameravani zločin, tega ni vedela. Ko pa se mož le ni vrnil iz Celja, ji je postalo jasno, da ga je umoril Zupan.

Oba zločinca ostaneta do nadaljnjega v radeških sodnih zaporih, dočim bodo brata Knezove žene Grosičarja Friderika iz Čreteža takoj po opravljenih formalnostih kot nedolžnega izpustili.

Da je bil zagonetni zločin tako hitro pojasnjen in da sedita prava krivca v zaporu, gre zasluga našim vrlim orožnikom, posebej pa še zastopniku komandirja narednika g. Veskoviću. Naše ljudi je namreč novica o roparskem napadu prevzela s strahom. Zato zaslužijo orožniki vso javno pohvalo in priznanje.

80° mraza nad ekvatorjem

Nad ozemljem naše države je toliko helija, da bi lahko napolnili z njim več sto velikih zrakoplovov

Še ni dolgo tega, ko so ljudje verjeli, da v višini nekaj tucatov kilometrov ni več zraka, da se pričenja brezzračni medplanetarni prostor, kjer je sicer še nekaj etra, o katerem so pa vedeli povedati učenjaki malo. Zdaj vemo o ozračju nekatere podrobnosti do višine 1.000 km. Moderna meteorologija je rešila v zadnjih letih več važnih problemov in prinesla iz zračnih višav razne presenečenja.

Če imate doma globus, si lahko najbližjo okolico naše zemlje dokaj nazorno predstavite. Mislite si okrog globusa več centimetrov debel obod, kar približno odgovarja naši atmosferi. Nad njo se pričenja medplanetarni prostor. Ozračje okoli zemlje deli meteorologija v tri plasti: troposfero, stratosfero in jonosfero. Troposfera sega približno 10 km visoko. Ta razmejitev ima gotovo naravno opravičilo, ki je eno izmed presenetljivih odkritij novega raziskavanja. Prej so učenjaki mislili, da je zrak tem hladnejši, čim više se dvignemo. Odkrit je bil zakon, po katerem pade srednja temperatura za eno stopinjo na vsakih 100 m višine. Potemtakem bi morala biti v višini približno 30 kilometrov absolutna točka mraza — 273 stopinj pod ničlo.

Ko so se pa dvignile radijske sonde, balončki, ki jih spuščajo meteorologi v zrak z merilnimi aparati, avtomatično zapisujočimi znanstvena opazovanja do višine, kjer balonček zaradi notranjega pritiska poči in padejo aparati s padalčki nazaj na zemljo, ko so se dvignili ti balončki zelo visoko, so prinesli na zemljo presenečenje. Zakon o padanju temperature je držal približno do višine 10 kilometrov, tam se je pa pri 50 do 60 stopinjah mraza padanje ustavilo. Samo nad ekvatorjem se mraz še poveča, in sicer približno do 80 stopinj pod ničlo. Za izravnavo je bilo pa nad severnim tečajem, kjer so opravili raziskovalci v zadnjih letih meteorološka merjenja, nekoliko topleje, kakor v zmernem pasu.

Od te meje preokreta je začela temperatura zopet naraščati. Približno 100 km visoko je baje zopet tako toplo kakor na zemlji, od 200 km navzgor se dviga krivulja temperature celo hitreje in okrog 300 km nad zemljo znaša temperatura že precej nad 100 stopinj. Tam gori je torej tako vroče, da bi nobeno živo bitje ne moglo živeti.

Tudi sestav zraka se v višini bistveno izpreminja. To kar imenujemo zrak, je v bistvu zmes kisika in dušika, v katerem je nekaj argona in ogljikovega kisika ter neznatna količina redkih plinov neona, helija, kriptona in ksenona, vse skupaj pa le neznaten odlomek procenta. Moderna proučevanja so prinesla presenečenje tudi s tem, da so ob suhem vremenu namerili v zraku tudi samo pet tisočink odstotka hlapov, mnogo manj kakor so pričakovali. To pa velja seveda samo za troposfero. Če se dvigne balonček približno 23 kilometrov visoko, ima v plasteh pod seboj že okrog 96 odstotkov vseh zračnih molekulov. Ostali štirje odstotki so pa vendarle pomembni. V tej plasti sta namreč helij in ozon. Količina helija v ozračju je navzlic neznatnemu delu, ki ga ima helij v celotni zmesi, vendarle znatna. Nad ozemljem naše države je v zraku toliko helija, da bi lahko napolnili več sto velikih zrakoplovov, seveda če bi ga mogli dobiti iz zraka. Ozonova plast ima poseben bioklimatičen pomen, ker deluje kot filter na ultravijoličaste žarke. Razen tega pa igra važno vlogo v vremenu.

Tako zvana jonosfera je pa zopet najpomembnejši činitelj za poslušanje radia. Brez te zaščitne plasti v ozračju bi radijska oddaja oziroma sprejem sploh ne bil mogoč. Od nje se odbijajo radijski valovi in se vračajo k zemlji. Vsa ta dognanja je dobila moderna veda s svojimi najnovejšimi sredstvi, z opazovanjem in merjenjem iz balonov s posadkami in brez posadke ter s spektralnim merjenjem in fotografskimi posnetki pojavov v visokih zračnih plasteh. Važen pripomoček je dala znanosti narava sama s polarnim sijem. Polarni sij nastane očividno ob udarcih od solnca prihajajočih elektronov ob delne pline v zraku, ki pri tem zažare. Sij se meri s spektroskopom in rezultate merjenja primerjajo z dognanjem atomske fizike. S primerjanjem se da ugotoviti, kateri delci so v najvišjih zračnih plasteh.

Najnovejši merilni aparati so radijske sonde, ki so jih izpolnili zlasti norveški raziskovalci. S prestrezanjem odbitih radijskih valov se merijo ne samo največje globine morja, ker je to merjenje zanesljivejše od stare, nerodne naprave s svinčeno kroglo, temveč tudi najvišje zračne plasti, v katero so prodrli oddajni valovi do višine 1.600 km. Ta čudovita naprava pokaže raziskovalcem, kaj se dogaja v zračnih višavah, kamor bi nič drugega ne moglo prodreti.

Mrčes in mraz

Znanstveni zavodi po svetu neprestano proučujejo načine boja proti nalezljive bolezni prenašajočim mikrobom in mrčesu. Eno izmed orožij človeka v tej borbi je tudi mraz. So vrste mrčesa, ki otrpnejo že pri temperaturi nad ničlo, dnevni metulji že pri 15 stopinjah, komarji pa šele pri 8 stopinjah pod ničlo. Otrplost pa še ne pomeni za mrčes smrti, temveč samo spanec, iz katerega se zopet prebudi. Šele hujši ali daljši mraz pokonča mrčes. To kritično stanje nastane pri naši domači muhi pri temperaturi izpod 8° pod ničlo, pri stenici izpod 21, pri nekaterih ličinkah rogača pa celo pri temperaturi izpod 42° pod ničlo.

To je seveda mraz, kakršnega v naših ledenicah ni. Res je sicer, da mrčes, ki spi v kožah, krznu, preprogah, siru, sadju itd. vsega tega ne poškoduje, dokler spi, res je pa tudi, da se začne takoj razmnoževati, čim prenesemo krzno, preproge itd. v toplejše sobe. Ličinka navadnega mola prenese brez škode temperaturo v ledenici skozi 12 mesecev, isto velja za ličinke nevarnega mola, ki žre krzno. Zato priporoča tudi veda kot najučinkovitejše sredstvo proti škodljivemu mrčesu v prvi vrsti strupene pline, etylnoxyd ali cianovodik. Ta dva plina imata namreč to prednost, da ne škodujeta niti pohištvu niti živilom, pač pa temeljito pokončata mrčes.

Nove vojne — novi junaki

Neopevani junaki so v vseh zadnjih vojnah, v japonsko kitajski, v španski in tako dalje, šoferji tovornih vojaških avtomobilov. Noč in dan so vozili po dobrih in slabih cestah municijo, živila in nove čete. Tako šoferji večkrat s pravočasnim prihodom odločijo tudi usodo velikih bitk. Vse dosedanje izkušnje v tem pogledu kažejo, da je najbolje dodeliti vsaki diviziji primerno število tovornih avtomobilov, ki vozijo samo za njo. 10 do 15 ur dnevno sede ti neznani junaki za volanom, pripravljeni vsak trenutek umreti v dežju strojnic sovražnih letal, ali pa pod udarcem letalskih bomb. Pri vsem tem pa sploh ne mislijo na nevarnost, ki jim preti zlasti ponoči na cestah, razrvanih po letalskih napadih, kjer se lahko tovorni avto vsak čas prevrne in razbije.

Šofiranje vojaških tovornih avtomobilov torej ni igrača. Šofer mora imeti železne živce in glave ne sme izgubiti niti v trenutkih največje nevarnosti. Znati mora tudi popraviti avto, če treba sredi bojišča. Zlasti na Kitajskem, kjer se dovaža strelivo in razne druge potrebščine iz francoske Indokine, iz angleške Burme ali Sovjetske Rusije. Samo s tovornimi avtomobili se zadnje čase ocenjuje vloga teh neznanih junakov vojne.

Inserirajte v „Sl. Narodu"!

Prvina št. 43

Na tabeli prvin je pri številki 43 samo ime masurium kakor sta nazvala to prvino l. 1925 Noddack in Tacke, ki sta jo odkrila. Manjka pa atomska teža. Nove prvine odkrivajo učenjaki izključno po fizikalni metodi. Helij na solncu so odkrili 27 let prej, preden ga je Ramsay pripravil iz kleveita. Proučevanje röntgenovih žarkov in radioaktivnega izžarevanja je privedlo do odkritja hafnia in rhenia.

Umetna radioaktivnost je dala Ferminu podlago za trditev, da so še težje prvine od urana in sigurno ga je privedla do odkritja prvine številka 43. Ta prvina nastane z bombardiranjem molybdena z deutroni ali nevtroni. Nastane tudi v ciklotronu in čeprav je lahko pripravimo samo neznatno količino, približno eno desettisočino miljontine grama se dajo ugotoviti njene črte v spektru. To je prvi posrečeni poskus te vrste.

RADIO

Sobota, 13. maja.

12: Pisana vrsta veselih stvari, vsakemu dobro voljo budi (plošče). 12.45: Poročila. 13: Napovedi. 13.20: Pisana vrsta veselih stvari, vsakemu dobro voljo budi (plošče). 14: Napovedi. 17: Otroška ura: a) Selma Lagerlöff: Kako je Niels Holgerson popotoval z divjimi gosmi. Povest v nadaljevanjih. b) Striček Matiček kramlja in prepeva. 17.50: Pregled sporeda. 18: Za delopust igra radijski orkester. — 18.40: Kulturna slika Novega mesta (Jože Gregorič). 19: Napovedi, poročila. — 19.30: Nacionalna ura: O gojenju industrijskih rastlin (dr. Dušan Gregorič iz Beograda). 19.50: Iz Schubertove beležnice, fantazija (plošče). 20: O zunanji politiki (g. dr. Alojzij Kuhar). 20.30: Vesel živalski krog: V znamenju Bika se solnce premika in svoje vplive zemlji potika. Pester večer. Besedilo sestavil FM. Izvajajo člani rad. igr. družine, sodelujeta Jože in Ježek. 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Samospevi Mirka Jelačina, pri klavirju prof. M. Lipovšek. Konec ob 23. uri.

80 letnica Ivana Šašlja

najplodovitejšega slovenskega folklorista in najbolj mnogostranskega zbiratelja narodnega blaga pri nas

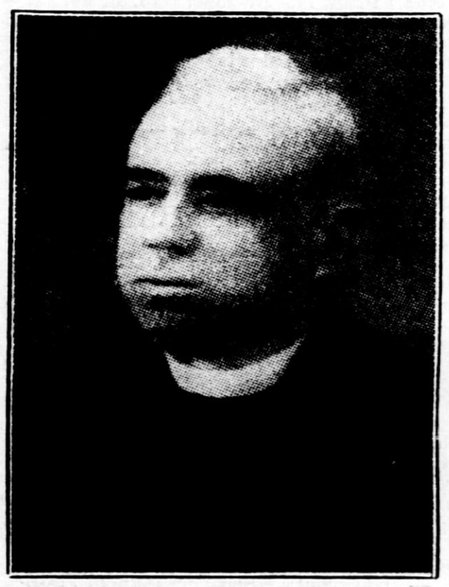

Ljubljana, 12. maja.

Pred 80 leti 13. maja 1859 se je rodil v Mokronogu najplodovitejši slovenski folklorist ter najbolj mnogostranski zbiratelj narodnega blaga pri nas Ivan F. Šašelj. Naš jubilant, ki je začel zbirati narodno blago že skoraj pred 60 leti, l. 1880, in ki je vpokojen duhovnik (pokoj je nastopil l. 1922), je še vedno delaven ter marljivo pošilja neizčrpno bogastvo narodnega blaga v razne revije. Požrtvovalen je brez primere in navadno ne zahteva za svoje prispevke niti honorarja in ne priznanja.

Ivan Šašelj je zahajal v prvo šolo, enorazrednico v Mokronogu, nakar je prestopil v ljubljansko šolo. Realno gimnazijo je končal v Novem mestu. Semenišče je absolviral v Ljubljani, v mašnika je pa bil posvečen l. 1883. Prvo službo kot kaplan je nastopil v Št. Petru pri Novem mestu, a že istega leta je bil premeščen v Adlešiče, kjer je služboval do svoje vpokojitve. Po vpokojitvi se je preselil k Sv. Lovrencu na Dolenjskem.

Šašelj se je začel udejstvovati najprej kot numizmatik. K temu ga je izpodbudil oče, ki mu je dajal vsako leto, ko je prihajal domov na šolske počitnice, stare novce, da je imel že kot dijak lepo numizmatično zbirko. Kjer je Mokronog, je bila nekoč rimska naselbina in kmetje so pogosto našli pri oranju rimske novce. Ivan Šašelj je kot abiturient izkopal pri Mokronogu cel lonec rimskih novcev izza vlade 17 vladarjev ter vladaric do cesarja Dioklecijana. O tej najdbi je Šašelj napisal svoj prvi članek v »Slovenskem Narodu« l. 1880. Po tem odkritju so se za najdbo začela zanimati vodstva številnih muzejev ter dopisovati s Šašljem. Šašelj je kopal še v mnogih drugih krajih in svoje raziskovanje je opisal v knjižici »Vojvodina Kranjska v predzgodovinski dobi«. Za zgodovino in starinoslovje se je začel živo zanimati že v mladosti. Pečal se je tudi z zgodovino zvonarjev in zvonov na Kranjskem in v »Zgodovinskem zborniku« je napisal o tej stroki več razprav, pa tudi »Carniola« je priobčevala njegove prispevke.

Narodno blago je nabiral največ v Beli Krajini in svoje veliko delo ter uspehe je opisal v dveh zvezkih »Bisernic«. Šašlja moramo prištevati tudi med najpomembnejše zbiralce slovarskega gradiva za Pleteršnikov slovar. A že njegova zbirka narodnih pesmi, če bi ne storil nič drugega, bi ga sama dovolj proslavila. Nabiral je tudi pravljice, zapisoval vraže, narodne običaje, pregovore itd. Zbiral je razne predmete, ki imajo folkloristično vrednost, zlasti belokranjske narodne noše, vezenine, keramiko itd. Deželnemu muzeju v Ljubljani je poslal več zabojev narodnega blaga. Kot župni upravitelj v Adlešičih je tudi napisal obširno župno kroniko, ki je bila zelo natančna ter je zbral v nji tudi podrobne podatke o vremenskih opazovanjih, ki jih je priobčil v Dolenjskih Novicah.

Ivan Šašelj je bil in je še dopisnik številnih strokovnih časopisov, dnevnih listov (tudi v Ameriki) in literarnih revij. Njegovo delo je tako ogromno, da ni mogoče podati popolnega pregleda nad njim v kratkem časopisnem članku. Šašljeve zasluge bo moral oceniti kulturni zgodovinar; mi samo ob tej priliki opozarjamo na njegovo delo in jubileji ter izrekamo iskreno željo, da bi naš jubilant ostal še dolgo delaven ter zdrav.

Leninov arhiv pri Stalinu

Kakor poročajo iz Varšave, je zdaj prišel Leninov arhiv v Stalinove roke. Po smrti Leninove vdove, ge. Krupske je dal Stalin nalog, naj se arhiv, v katerem je bilo petnajst Leninovih pisem, zapleni.

Florence Riddellova: 21

Nevarna ljubezen

— Danes odhaja v mošejo prej kakor običajno, — je pojasnila Vanda. Gotovo si že opazila, da molijo vsi mohamedani ob solnčnem zahodu... Tudi moji služabniki so žal zelo pobožni in zato morajo imeti vsak večer vsaj eno uro prosto, da lahko gredo k molitvam. Včasih je to zelo neprijetno, ker ostanem večkrat sama tu in čeprav mošeja, kamor hodijo molit, ni daleč, se vračajo navadno šele pozno zvečer.

Zora se je vrnila in privedla kozavega, škrbastega Arabca, ki se mu je že na prvi pogled poznala visoka starost. Sedel je na tla in prekrižal noge, potlej je pa potegnil izpod halje lesen krožnik in umazano bombaževinasto vrečo, iz katere je stresel na krožnik kupček peska. Fenelli je rekel, naj položi na ta kupček roko in ko jo je dvignila je Jusuf pogladil pesek za njo in jel risati po njem čudne črte s prstom, podobnim tičjemu kremplju. Jusuf ni vešč angleščine, miss Grayeva, — je dejala Zora. Upam pa, da boste vsaj nekoliko razumeli njegovo francoščino.

Fenella je molče prikimala. Nepremično je zrla na starega moža, priklenjena nanj po nekem čudnem čaru. Ko se je tiho sklonil nad leseni krožnik, se je vse njegovo mršavo telo napelo kakor v osredotočeni misli. Kar je dvignil glavo in se ozrl na Fenello. Njegove udrte, stare oči so se upirale v njo in te oči so bile nepremične, kakor da so steklene.

— Kdo je ta mrtva žena, stoječa za gospo? — je zakričal z ostrim glasom.

Dekleta je spreletel mraz. Toda ne, to nič ni, ta človek v resnici ničesar ne vidi, — se je tolažila v duhu. To je samo eden izmed njegovih čarovniških trikov.

Jusuf je pa nadaljeval sprva počasi, z globokim, drhtečim glasom, potem pa je postajal njegov glas hitrejši, bil je oster in pronicajoč.

— Siva je v obraz, toda na enem licu ima dolgo rdečo brazgotino. Njene oči so uprte v vas, madame, neprestano vas opazujejo. Storiti morate, kar ona hoče... Kamor vam ukaže, tja morate iti .. kajti če ne storite, kar vam zapove, ne boste nikoli več našli sreče v življenju. Niste svobodni... Priklenjeni ste... priklenjeni ste k tej mrtvi ženi, ki vas še dolgo, dolgo ne bo izpustila Pošljejo vas v veliko nevarnost, daleč v puščavo. Iti morate tja... tam je kri in smrt... in vi morate ubijati ..

Fenella je sedela tiho, nepremično, kakor kamenit kip in vsi njeni živci so bili otopeli. Pronicajoč in pri tem krhek glas tega strašnega starca jo je hipnotiziral in zdelo se ji je, da jo žge ta čudni jasni ogenj v njegovih majhnih črnih očeh v dno duše.

Poslušala je in vsaka njegova beseda se ji je globoko zarezala v možgane. In ko je tako poslušala, so njene duhovne oči videle obličje žene, ki se je čez njeno lice od senca do lične kosti vlekla rdeča brazgotina. Fenella se je spomnila, da je Betty Brodijeva nekega zimskega večera spodrsnila na poledeneli cesti in si razrezala lice ob oster kamen.

Od nekod iz daljave se je začul skozi težko ozračje klic k večerni molitvi.

La ila ila Allahu... Mohamed rassu allahi.

— Nič drugega vam ne morem povedati, madame, je dejal stari Jusuf naglo. Ta mrtva žena bo še dolgo držala vašo bodočnost v svojih rokah. To je tajna, ki ni vaša, niti moja... to je njena tajna. Naroča mi, naj pustim to tajno neprečitano. A kadar ukazujejo mrtvi, moramo živi ubogati.

Vstal je, stresel pesek z lesenega krožnika v umazano vrečo, sprejel od Zore denar, se globoko priklonil in odšel drsajočih korakov proti vratom. Tam se je še za trenutek ustavil in obrnil k Fenelli Grayevi:

— Ne pozabite, madame, mrtva ukazuje. Ne dovolite, da bi vas živi ljudje pregovorili k odporu, ne dovolite, da bi vas pregovorili, da bi ne izpolnili njenega povelja... kajti, če to storite, zadene nje in vas veliko zlo.

Fenella je zadrhtela. Mrtva ukazuje. Poznala je star francoski pregovor o mrtvih, ki ukazujejo, in ta pregovor je vedno sovražila. Kako mučno je bilo vse to. Ta izprememba njene obljube v strašno grožnjo. Morda ta grozni starec zares vidi v neskončnost, morda je res našel tam Betty Brodijevo. Ali pa je bila to nekakšna čudna podzavestna telepatija, ki mu je omogočila pogled v globino Fenellinih misli. Zrla je za njim kako odhaja in izginja za Zoro za težko zaveso, in še vedno ni bila zmožna besed. Vanda, ki je le malo razumela od te lomljene francoščine, katero je govoril vedeževalec, jo je radovedno gledala. Fenella je pa opazila, da je bil v očeh arabskega dekleta, preden je odšlo z Jusufom, praznoveren strah.

— Ali vam je prorokoval kaj hudega, miss Grayeva? — je vprašala Vanda.

Fenella je prišla slednjič do sape, smejala se je odgovorila je pa samo izmikajoče na njeno vprašanje.

Vanda je skomignila z rameni, očividno nekoliko nevoljna, da Fenella noče zadostiti njeni radovednosti.

— To je star vsiljiv falot, — jemlje denar za tako kratko seanco. Seveda je moral tudi v mošejo. Poglejte, — je pokazala skozi okno — tamle gre in z zmožni falotje. Trdno pa verujejo, da so Gospodovi njim vsi moji služabniki. To so ničvredneži, vsega izvoljenci, mi pa da smo v prokletstvo obsojeni neverniki.

Stopila je k mizici, kjer je jela brskati po kupu modnih listov.

—Zdaj se bova pa malo pomenili o oblekah, miss Grayeva. Kadarkoli imam skrbi, pregledujem modne liste, ker je to najboljši način, kako pozabiti na vse neprijetnosti. Ali vam je všeč ta nova moda?

Fenella je pogledala na zapestno uro. Derek jo bo najbrže že pričakoval pri vrtnih vratih. Fenella je pa čutila, da jo vljudnost sili pregledovati vsaj še deset minut z gostiteljico modne liste. Čas je potem hitro tekel, ko je Vanda opisovala nove obleke, ki jih je hotela naročiti iz Pariza.

— Ne, teh tričetrtinskih rokavov nočem. Bila bi v njih kakor šolarka, ki nosi obleko, kateri je že odrasla, — je dejala. — Mislim, da...

Kar je obmolknila, kajti v večerno tišino je odjeknil oster krik, ki se je začul iz drugega krila hiše. V naslednjem trenutku se je ta krik ponovil, še glasneje in strašneje od prvega.

— To je Zora, je vzkliknila Vanda. Križ božji, kaj se je pa zgodilo?

Planila je k vratom in odgrnila težko zaveso, potem je pa prestrašeno odskočila. Na pragu je namreč stal velik Arabec, ki je razprostrl obe roki, da bi Vanda ne mogla ven, a njegov temni od koz razjedeni obraz se je skrivil v preteče režanje. Za njim je stal še en Arabec in v naslednjem hipu sta oba vstopila.

Urejuje Josip Zupančič // Za „Narodno tiskarno" Fran Jeran // Za upravo in inseratni del lista Oton Christof // Vsi v Ljubljani